Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | № 23 (16246) | 1983 оной январиин 28, пятница | Сэн 3 мүнгэн.

ХАБАРАЙ ТАРИЛГАДА ЭРТЭЭНҺЭЭ БЭЛДЭЕ!

Репортаж. ИИМЭЛ БАЙХАДАА ҺАЙН

Али нэгэ һээ заһабарилгын һайн түхеэрэлгэтэй мастерской хүдэлнэ гэжэ хэлэхэдэ хэншье гайхахагүй ааб даа. Мүнөө олонхи ажахынууд трактор, машинануудаа гол түлэб өөһэдөө байра дээрээ заһабарилха аргатай болонхой ха юм.

Гэбэшье һаяхан Хандалын совхозой түбэй заһабарилгын мастерской соогуур ябажа харахадаа, энэнь Госкомсельхозтехникын ямар нэгэ районой томо мастерскойһоо ехэшье дутуугүй гэжэ һанахаар байгаа һэн. Эндэ бүхы түхэлэй трактор, комбайн болон бусад машинануудые заһабарилхэ һайн байра, түхеэрэлгэнүүд гүйсэд бии. Хоёр ехэ депо соо нэгэ доро арбан трактор оруулагдажа заһабарилагдана. Мүн баһал нэгэ доро гурбан комбайн, үшөө хэдэн плуг, сеялкэ гэхэ мэтые оруулжа заһабарилха гурбадахи депотой.

Тэдээн соогуурнь трактор, машинын томо узел болон агрегадуудые тэрэ зандань дээшэнь үргөөд, дуратай тээшэнь абаашаха дүүжэн кранууд тодхоотой. Гол мастерскойнь хоёр захаар жэрылдэһэн үүдэнүүд дээгүүр цехүүдэй нэрэнүүд бэшээтэй. Эндэнь «мотоор заһабарилгын», «электро-түхеэрэлгын», «түлишын аппаратурын», «ходовой часть болон коробко передачиин», «спусковой двигателиин», слесарна, токарна, инструментальна цехүүд» гээд байна. Эдээнһээ гадна, трактор, машинануудые задалаад, бүхы юумыень угааха, шалгаха, бэлэн болгогдоһон узелнуудые хүйтөөр хүдэлгэжэ үзэхэ түхеэрэлгэнүүд бии.

— Мүнөө тариан болон мал ажалай ехэнхи хүдэлмэриин оньһон техникын хүсөөр бүтээгдэдэг болоод байхада, урдаа хараха хүсэмнай трактор, машина гээшэ ааб даа. Жэл ерэхэ бүри орёо нарин техникэ улам олон болоно. Тиимэһээ тэдэнние дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэхэ гээл һаа, нарин нягта эрилтын ёһоор лэ тэдэнние хадагалха, заһабарилха, харууһалха хэрэгтэй. Тэрэгүйгөөр холо ошохогүйш, — гэжэ совхозой ахамад инженер Н. Т. Кобылкин хэлэнэ.

— Теэд ажахынуудай техникэ заһабарилжа үгэхэ ёһотой Госкомсельхозтехникын нэгэдэлэй мастерскойнууд байна ха юм. — гэбэб.

— Тиимэньшье тиимэ. Гэбэшье өөһэдын гараар шүрэб шүнхэ бүхэнниень барижа, һайнаар заһабарилхада, хэзээшье найдамтай ааб даа. Хэрбээ һүүлдэнь ямар нэгэ тракторай хабарай тарилгын үедэ хээрэ гараад эбдэрээ һаань, тэрэнние хэн заһабарилаа һэм гэжэ асуухашье аргатай байнабди. Тиигээд баһа Сельхозтехникын мастерскойдо заһабарилгын гаргашань ехэл үнэтэй болодог. Энээн тухай Украинын Николаевска областиин «Путь к коммунизму» колхозой түрүүлэгшэ Я. Ипатенко «Правда» газетэдэ тон зүб бэшээ. Саашадаа энэ асуудалые шиидхэхээр болоо, — гэжэ Николай Тимофеевич хэлэнэ.

Заһабарилгын мастерской соо тиимэшье олон хүнэй агсажа байхань харагданагүй. Цех бүхэндэ эгээл хэрэгтэй, дүршэлтэй бэрхэшье хүнүүд табигданхай. Жэшээлхэдэ, тракторай «зүрхэн» мотоор заһабарилгада униинэй механизаторнууд Илья Амараев хажуудаа Александр Шитиков, Петр Пуховский гэгшэдтэй хүдэлнэ. Илья нютагайнгаа эгээл түрүүшын трактористнарай нэгэн байһан Ширетор Халубаевич Амараевай хүбүүн юм. Тэрэ өөрөө баһал бүри багаһаа хойшо «булад хүлэг» жолоодожо һураһан хүбүүн. Илангаяа һэлгээд табиха шэнэ деталь, частьнуудай дуталдахада хуушануудые һэльбэхэ, шэнэлхэ, тошылдохо талаар токарьнууд А. Е. Буянов, Г. Н. Абидуев, түмэршэ дархашуул С. П. Михайлов, В. А. Конев, электро-гагнууршан Н. Г. Залуцкий гэгшэд ехэ оролдолго гарганад.

— Һэлгэжэ табиха запасной хэрэгсэлнүүдэй дуталдаагүй һаань, заһабарилгын хүдэлмэри бүришье урагшатай ябаха һэн. Теэд энэмнай эгээл «хүндүүлхэй» асуудал болоод байна. — гэжэ ахамад инженер хэлэнэ.

Тиибэ яабашье совхозой механизаторнууд бүхы арга боломжо, мэргэжэл шадабаряа элсүүлэн хүдэлжэ, үнгэрһэн жэлэй дүрбэдэхи кварталда 28 трактор заһабарилаад, түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн юм. Мүн энэ үе соо заһабарилагдаха ёһотой 19 комбайнаа хуу бэлэн болгожо, жагсаалда табяа. Бүхы сеялкэ, лущильник, борной, хартаабха тарилаг машина гэхэ мэтээ заһабарилжа сүм дүүргэнхэй. Мүнөө шэнэ жэлэй түрүүшын кварталда бүхы тракторнуудаа бэлэн болгожо гаргаха, ойрын үдэрнүүдтэ газар уһалалгын техникэ болон плугуудые баһал заһабарилжа дүүргэхэ зорилготой. Шэнээргэ комбайнуудаа һаяар хуу нэгэнэгээр деподоо оруулжа, техническэ харууһа хэжэ гаргаха байна. Эндэ дүршэлтэй механизаторнууд И. Б. Буханаев, М. Г. Быков гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд илангаяа һайнаар хүдэлнэ. Тэдэнэр даабаряа һара бүри үлүүлэн дүүргэдэг.

— Тобшоор хэлэхэдэ, хабарай тарилгада хүдэлхэ техникэтнай гол түлэб бэлэн болгогложо байна ха юм даа, — гэбэб.

— Үлүүшье ехээр яаранагүйбди. «Түргэн түүхэй» гэлэг үгэ бии. Һайнаар лэ, хабар хээрэ гараад эбдэржэ байхагүйгөөр лэ техникээ заһабарилха гэжэ оролдонобди. Бэлэн болгогдоһон трактор, машиные түсхай комисси шалгажа, ялханшье дутуу дундын байгаа һаань дахин тэхэрюулдэг гээшэбди. Мүн заһабарилгын үедэ хинагша механик, арадай хиналтын постынхид хүнүүдэй үдэр бүриин ажалые хаража, шалгажа байдаг, — гэжэ нүхэр Кобылкин хөөрөө һэн.

Совхозой дирекци, партком, профком заһабарилга дээрэ хүдэлжэ байһан хүнүүдэй ажалые һайнаар эмхидхэхэ, илангаяа социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, тэрэнэйнь дүнгые саг соонь согсолхо талаар бага бэшэ оролдолго гаргана. Мүн мастерской шадар столово бии. Хүнүүдэй сүлөөтэй сагтаа амарха улаан булан түхеэрэгдэнхэй. Тэрээн соонь Мухар-Шэбэрэй районой механизаторнуудай жэшээгээр эндэхидэй абаһан социалис уялга, тэрэнэйнь дүүргэлтэ, заһабарилгын график, үдэр бүриин ажалай гурим, ханын һонин гэхэ мэтэ бии.

Эндэ ябахадаа, үшөө нэгэ иимэ юумэндэ анхаралаа хандуулаабди. Мастерскойн хажуудахи ехэ хашаа соо бүхы техникэнь өөр өөрынгөө байрада нарин заабариин ёһоор, тон зохидоор жэрытэр табяатай харагдана. Шэнэ ерэһэн техникэнь бүтүү сарай соо хадагалагданхай, газааһаа ябтаб суургалаатай байха юм.

Бүхы юумэн гуримтай байхадаал ажалшье урагшатай ябадаг, хүдэлхэдэшье амар байдаг гэжэ зон хэлсэдэг ааб даа. Үнгэрһэн жэлдэ Хандалын совхозой механизаторнууд орооһо тарианай, хартаабхын, тэжээлэй ургамалнуудай үндэр баян ургаса абаа, адууһа малдаа жэл хахад соо хүрэхэ тэжээл бэлэдхээ. Тариан болон мал ажалай бүхы продукци гүрэндэ худалдаха түсэбөө холо үлүүлэн дүүргээ һэн.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тракторай мотоор заһабарилдаг цехэй бэрхэ слесарь И. Ш. Амараев.

Кабанскын район.

1150 ГЕКТАР УҺАЛАГДАНХАЙ

Үбэлэй шанга хүйтэнэй хаһадашье тариалан, сабшалан дээрэ хэхэ хүдэлмэри олдоод лэ байдаг ха юм даа. Аргатайл газартань тошо, мүльһэ хүргэхэ, саһа тогтоохо, үтэгжүүлгэ гаргаха гээшэ мүнөөдэрэй шухала хүдэлмэриин нэгэн болоно.

Үнгэрэгшэ намартаа районой ажахынууд газарай хүрьһэндэ шииг нойто һайса үгэхын тула 1150 гектар тариалан, сабшалан уһалһан байна. Энэнь ерэхэ ургасада бага бэшэ туһа нэмэри үгэхэ зэргэтэй.

Тиимэһээ ажахынуудай луговодууд, мелиораторнууд тэрэ намартаа эхилһэн хүдэлмэреэ мүнөөшье зогсооногүй. Эдэ үдэрнүүдтэ колхоз, совхозуудай сабшалан дээрэ, булаг, горхонуудай адагта 58 хүн тошо халяажа байнхай. Жэшээлхэдэ, «Коммунизм» колхозой луговодууд 150 мянган кубометр тошо хүргөө. «Дружба», «Победа» колхозуудта энэ хүдэлмэри муу бэшээр ябуулагдана. Тиигэжэ ерэхэ хабартаа газараа һайнаар уһалхын тула луговодууд үдэр бүри хээрэ гаража, үглөөнһөө үдэшэ болотор хүдэлнэ.

Энээнһээ гадна, хабартаа шадаал һаа, эртүүр газараа уһалжа эхилхын тула мелиораторнууд һубаг ханаабуудые сэбэрлэнэ, уһа хааха түхеэрэлгэнүүдые заһабарилна. Бүхы дээрээ 8 мянган гектар газар уһалха һубаг ханаабуул бэлэн болгогдоо.

Гэхэтэй хамта Нарһатын, Инсэнгын совхозуудта тошо халяаха, уһалууриин һубаг ханаабуудые бэлдэхэ хүдэлмэрииe үшөө эхилээгүй байхань яашье хүлисэшэгүй. Ерэхэ ургасада эртээнһээ һаналаа табижа, бүхы хүдэлмэриие саг соонь бүтээхэ гээшэ тон шухала, энэнь ашаяа хэзээшье харюулха ха юм.

А. АРДАГИНА,
Яруунын районой уһалууриин системэнүүдэй управлениин агроном.

ҮНДЭР БАЯН УРГАСЫН ҮНДЭҺЭН

Һүүлэй жэлнүүдтэ Мөөрөөшын совхоз адууһа малаа үбһэ тэжээлээр хүсэд хүрэхөөр хангадаг болохын тула ехэхэн оролдолго гаргана. Илангаяа үбэл—хабарай сагта сабшалан дээрээ, тэжээлэй ургамал таридаг газартаа тошо халяана, уһа гаргана, үтэгжүүлгэ горитой оруулна.

Жэшээнь, мүнөө Эльһэтэ гэжэ газарта дүршэлтэй бэрхэ луговод Бато-Цырен Чагдурович Юможаповай хүтэлбэрилгэ доро ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай. Тэрэ хажуудаа хоёр нүхэртэй Сүхэ голһоо уһа гаргажа, даб дээрэ 1000 шахуу кубометр тошо халяагаа. Эдэнэр гансашье мүнөө бэшэ, жэл бүхэндэ газараа һайнаар уһалһанай, үтэгжүүлһэнэй ашаар үбһэ ногооной үндэр баян ургаса абадаг болонхой. Түсхайлбал, үнгэрһэн жэлдэ энэ звеногойхид бүхы сабшалангайнгаа гектар бүриһөө 25 центнерһээ дээшэ үбһэ хуряажа абаа һэн.

Мүн эдэ үдэрнүүдтэ Дээдэ-Шанаан гэжэ газарта нүгөөдэ луговод Г. Н. Бадеев түсхай звено эмхидхээд, сабшалан дээрээ шэбхэ зөөжэ эхилбэ. Эндэ трактористнар Г. Бадеев, У. Чагдуров гэгшэд үсөөхэн үдэр соо 200 гаран тонно шэбхэ хээрэ гаргаа. Энэ хүдэлмэридэ һаяар үшөө хэдэн трактор нэмэгдэжэ табигдаха юм.

Тэрэшэлэн мүнөө совхоздо газар уһалха техникэ заһабарилагдажа байнхай. Нигэд дулааншаг болоходо, 10 бүлүүр станци хүдэлгэгдэжэ эхилхэ байна.

Е. БАДМАЕВА.

Хяагтын район.

НТО-гой БҮХЭСОЮЗНА VI СЪЕЗД

Табан жэлэй зорилгонуудые шиидхэлгэдэ эрдэм-техникын бүлгэмүүдэй оруулдаг хубитые ехэдхэхэ, Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ, ороной экономикые улам хүгжөөхэ гэхэ мэтын асуудалнууд НТО-гой бүхэсоюзна зургаадахи съездын делегадуудай анхаралда табигдана. Тэрэ январиин 26-да Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһэн байгаа.

Съезд дээрэ элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ эхилбэ. Тэрэнэй дүнгүүдээр эрдэм-техникын бүлгэмүүдэй удаадахи табан жэлдэ бэелүүлэгдэхэ ажал ябуулгын хараа түсэбүүд зохёогдохо байна.

СССР-эй Наукануудай академиин президент академик А. П. Александров үгэ хэлэхэдээ, машина, түхеэрэлгэнүүдэй бата бэхи байлгые улам хүгжөөхэ талаар НТО-гой бэелүүлхэ зорилгонууд та тогтожо хэлэһэн байгаа. Зохёон байгуулхы хүсэл эрмэлзэлээр нэгэдэһэн эрдэм-техникын бүлгэмүүдэй 11 миллион гэшүүд хадаа айхабтар ехэ хүсэн болоно гэжэ тэмдэглээ. Тэрэ дүүрэн хүсөөрөө хүдэлхэ ёһотой.

НТО-гой Украинын республиканска соведэй түрүүлэгшэ, УССР-эй Наукануудай академиин вице-президент В. И. Трефилов үгэ хэлэхэдээ, эрдэмтын хэлэһэн эдэ үгэнүүдые бодото баримтануудаар батлаһан байгаа. Украинын академиин Баруун научна түбэй коллективүүдтэй хамта хүдэлдэг бүлгэмэй эдэбхитэдэй ашаар Львовско областиин томо ехэ предприятинуудта шэнэ техникэ нэбтэрүүлгын болзор хоёр дахин хороогдоо. Машина, түхеэрэлгэнүүдэй ашаг үрэ эрид дээшэлүүлэгдээ.

Кустанайн областиин «Московский» совхозой механизатор Т. Б. Омарова үгэ хэлэбэ. НТО-гой эхин эмхине съезд дээрэ түлөөлһэн дүршэл ехэтэй механизатор «Кировец» түхэлэй тракторта яажа хүлэлдэг тухайдаа хөөрэһэн байна. Энэмнай эрхим һайн машина юм. Гэбэшье аша үрэ багатайгаар хэрэглэгдэнэ. Ушарынь гэхэдэ, тэрээндэ тодхогдон табигдаха түхеэрэлгэнүүд, агрегадууд дуталдана гэжэ тэрэ онсолон заагаа. Ушар иимэһээ уралан нарижуулагшад үйлэдбэриие оньһожоруулгын олохон асуудалнуудые өөһэдынгөө хүсөөр шиидхэхэ ушартай болоно.

Үйлэдбэриин бүхы участогуудта технологическа, конструкторска, хангалгын бэ ажалай журам бэхижүүлхые уряалһан бусад делегадуудай хэлэһэн үгэнүүд суглаагшадые һонирхуулһан байгаа. Ороной арадай ажахын бүхы һалбаринуудай ажал хэрэгые жэгдэ һайнаар, тогтууритай зохидоор эмхидхэхэ, тааруулан табиха зорилгонуудые табина гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ.

Хизаар нютагаа шэнжэлэн ашаглаха хэрэгые дары түргөөр, үрэ түгэсөөр дүүргэхэ, ажал хэрэгые алмаһан, арьбалһан технологи үргэнөөр нэбтэрүүлхэ гээшэ Сибириин эрдэмтэдэй, инженернүүд болон техникүүдэй мүнөө үеын шухала зорилго болоно. СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Ашагта малтамал шанаржуулгын институдай директор Е. И. Шемякин үгэ хэлэхэдээ, хэрбээ эрдэм ухаанай болон инженерно шэнэ шэнэ хараа түсэбүүдэй эртээнһээ табигдажа, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэдэг байгаа гээшэ һаань, манай экономико хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ байна гэжэ тэмдэглээ.

СССР-эй дээдэ ба түсхай дунда һуралсалай министр В. П. Елютин, Электромашина бүтээлгын бүхэсоюзна эрдэм-шэнжэлгын институдай директор академик И. А. Глебов, СССР-эй Госпланай Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Я. П. Рябов, Грузиин Компартиин ЦК-гай секретарь С. Е. Хабеишвили, Баруун Сибириин металлургическа заводой түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые заһабарилдаг слесарьнуудай бригадир А. В. Разлейцев болон бусад элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ мүн лэ хабаадалсаһан байна.

Аха дүү социалис оронуудай, гадаадын бусад гүрэнүүдэй эрдэм-техникын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, уласхоорондын хэдэ хэдэн эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд үгэ хэлэжэ, съездые амаршалһан байгаа.

НТО-гой зургаадахи сесси январиин 27-до хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ.

(ТАСС).

АРАДАЙ ДУРАСХААЛДА ХЭТЭДЭЭ МҮНХЭ

Январиин 26-да «Ленинские Горки» гэһэн гүрэнэй түүхэтэ заповеднигтэ мүнхэлэлгын музей нээгдэбэ. Тэрэ мартагдашагүй үйлэ хэрэгүүдтэ — Москва шадарай Горки тосхоной тарияашадай В. И. Ленинтэй уулзалгада — бидэнние абаашана.

1921 оной январиин 9-нэй байдал эндэ һэргээгдэһэн байха юм. Ехэ таһалга соохи столой хажууда стулнууд, һандалинууд табигданхай, томо гэгшын керосин лаампа үһээдэ үлгэгдэнхэй. Ханадань — час болон үлгэсэ. Пеэшэнгэйнь дэргэдэ — эдеэ хоолой аяга табагууд.

Тиихэдэ эндэхи бүхы хүн зон тарияашан В. Шульгинай гэртэ сугларһан юм. Ильичэй хэлэһэн үгэ шагнахаяа үбгэн залуугүй бултадаа сугларһан байгаа. Тэрэ часһаа үлүү саг соо тарияашадтай хөөрэлдэбэ.

Ороноо электрижүүлхэ тухай, Соведүүдэй Бүхэроссин VIII съездын шиидхэбэринүүд тухай, партиин болохоёо байгаа X съезд тухай хөөрэбэ, хамтын ажалай булюу һайн байһан тухай, транспортын хүдэлмэри тухай хэлэбэ.

Тэрэ дурасхаалта уулзалгада хабаадагшадай дурсалга һанэмжануудай ёһоор, хуушанай фото-зурагуудһаа үндэһэлэн, гэр соохи байдал тэрэ үеынхидэл тон адляар һэргээн байгуулагдаһан байха юм. Байшан гэрые шэнээр баряа, харин мүнхэлэлгын музейдэ табигдаха зүйлнүүдые Горки болон Москва шадарай бусад һуурин тосхонуудай хүн зон дамжуулһан байгаа.

Музейн таһалгануудай нэгэн соо баримтата экспозици табигдаа. Фото зурагууд ГОЭЛРО-гой түсэбые бэелүүлхэ тухай, хүдөө ажахые хамтадхалга тухай, Совет засагай жэлнүүдтэ хүдөө нютагуудай ажабайдалда болоһон асари ехэ хубилалтанууд тухай хөөрэһэн ленинскэ документнүүдэй буулгабаринууд эндэ табигдаба.

КПСС-эй МК-гай нэгэдэхи секретарь В. И. Конотоп музейе нээлгэ дээрэ үгэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагшын орлогшо Р. Г. Яновский музейе нээлгын баяр ёһолодо хабаадалсаһан байна.

(ТАСС).

ХАРА БЭШЭ ХҮРЬҺЭТЭ НЮТАГУУДАЙ МЕЛИОРАТОРНУУДАЙ ЗОРИЛГОНУУД

Главнечерноземводстройн үргэдхэгдэһэн коллегиин заседани боложо, түсэбтэ табан жэлэй хоёр жэлэй турша соо РСФСР-эй Хара бэшэ хүрьһэтэ нютагуудай мелиораторнуудай хэһэн хүдэлмэриин дүнгүүдые, КПСС-эй ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр энэ жэлдэ бэелүүлэгдэхэ зорилгонуудые зүбшэн хэлсэһэн байгаа.

Энэ жэлдэ Хара бэшэ хүрьһэтэ нютагуудта газар шанаржуулан һайжаруулгын үргэн ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ, гэр байра, үйлэдбэриин баазануудые, соёлой-ажаһуудалай барилгануудые үргэнөөр хэхэ зорилгонууд табигдана гэжэ тэмдэглэгдээ. Шанаржуулан һайжаруулагдаһан газар дээрэ хабарай тарилгые амжалтатайгаар үнгэргэхын, уһалууриин ба хатаагдаһан газарые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхын тула бүхы шухала хэмжээнүүдые абаха, ажалай журам бэхижүүлхэ гэхэ мэтэ асуудалнуудта гол анхарал хандуулагдаба. Оньһото техникые һайнаар хэрэглэхэ, бригадна гуримые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ шухала.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев заседани дээрэ үгэ хэлэбэ.

(ТАСС).

БРИГАДНА ГУРИМ ҮРГЭНӨӨР НЭБТЭРҮҮЛХЭ

— Үйлэдбэриие хэлбэришэгүйгөөр хурдадхаха, ажалшадые экономико эрхилэлгэдэ хабаадуулха, коллективизмын шэнжэ хүгжөөхэ зорилгонуудые табихадаа, ажалые бригадна гуримаар эмхидхэхэ ба урмашуулха гэһэн ашаг үрэ ехэтэй онол аргануудые саашадань дэлгэрүүлхэ шухала, — гэжэ КПСС-эй XXVI съезд тэмдэглээ һэн. Партиингаа энэ заабариие бэелүүлэн, ажалые бригадна гуримаар эмхидхэхэ ба урмашуулха онол аргануудые саашадань бүри үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тон шухала байһыень КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленум зааһан байна.

Энэ талаар орон дотор олдоһон дүй дүршэл, тэрэ тоодо манай республикын предприятинуудай, колхоз болон совхозуудай байдал дээрэһээ харахада, бригадна онол арга мүнөө үе сагай үйлэдбэриин эрилтэнүүдтэ, ажалые эрдэмэй үндэһөөр эмхидхэлгэдэ, ажалшадай эрдэм ухаанай ба соёл болбосоролой хэмжээндэ тааража байна. Мүн тэрэнэй экономическа болон социальна зорилгонуудые шиидхэлгэдэ, үйлэдбэри эрхилэлгые демократическа һуури дээрэ хүгжөөлгэдэ, хүнүүдые коллективизмын ёһоор хүмүүжүүлгэдэ нүлөөлхэ байһаниинь элеэр гэршэлэгдэнэ.

Ажалые бригадна гуримаар эмхидхэхэдэ, түсэбэй, тоо бүридхэлгын ба түлбэриин хэмжээн бүхы бригадын үйлэдбэрилһэн ба тушааһан эсэсэй продукцяар тодорхойлогдоно. Бүхы коллектив хамтаараа ажаллаад, нэгэ нарядаар хэһэн ажалайнгаа түлбэри абадаг. Тиимэһээ бригадын гэшүүн бүхэнниинь хамтынгаа амжалтада һаналаа табижа, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин журам бэхижүүлхэ, эзэн буса ябадалтай тэмсэхэ, хүдэлмэриин шанар дээшэлүүлхэ, бага гаргашатайгаар ехэ продукци абаха гэжэ бүгэдөөрөө оролдоно бшуу.

Манай республикада ажалай эмхидхэлэй ба түлөөһэнэй ашаг үрэтэй энэ онол арга улам үргэнөөр, үрэ ехэтэйгээр хэрэглэгдэдэг боложо байна. Үнгэрһэн жэлдэ бригадна гуримаар ажалладаг хүдэлмэришэдэй тоо нилээд олошороо. Мүнөө үедэ республикын промышленна предприятинуудай 3420 бригадада ажалай түлөөһэн нэгэ нарядаар үгтэнэ. Энэ талаар авиационно заводто, прибор бүтээлгын болон «Бурмясопром» нэгэдэлнүүдтэ, нарин сэмбын ба мебельно-модо болбосоруулгын комбинадуудта, «Жилгражданстрой» трестын 1-дэхи СМУ-да, 297-дохи СМП-дэ, пассажирска автотранспортна 1-дэхи предприятида, ой модоной индустриин олохон предприятинуудта нилээд дүй дүршэл бии болонхой.

Ажалые бригадна гуримаар эмхидхэхэдэ, экономическа үрэ дүнгүүдэй дээшэлдэг байһые прибор бүтээлгын нэгэдэлэй жэшээ дээрэһээ элеэр харагдана. Бригадна гуримай хэрэглэгдэжэ захалхаһаа хойшо эндэ түхеэрэлгэнүүд болон материалнуудые хэрэглэлгэ һайжараа, хүдэлмэриин сагые үрэгүйгөөр алдаха ушар үсөөроо, ажалай гаргаша багатайгаар үйлэдбэриин ургалта хурдадхагдаа. Бригадануудай дурадхалаар 100 мянган нормо-часай хэмжээнэй ажал ехэтэй хүдэлмэри хороогдоо. Бригадануудта ажалай бүтээсэ 5—7 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Тиигэжэ һүүлэй хоёр жэл хахадай туршада 120 мянга гаран түхэриг алмагдаһан байна.

Хамтаран ажаллалгын үрэ ехэтэй байһыень А. Н. Разумовай бригадын жэшээ элеэр гэршэлнэ. Эндэ дүршэл ехэтэй хүдэлмэришэдэй мэргэжэл шадабаряа залуушуулда дамжуулха гээшэ ёһо заншал болонхой. Бригадын бүхы гэшүүд слесарь гү, али фрезеровщик гэһэн хэдэн мэргэжэл шудаланхай. Энээнэй ашаар ажалай бүтээсэ 18 процентээр дээшэлээ. Нэгэ нарядаар ажаллажа захалһан сагһаа хойшо бүтээн гаргаһан продукциин хэмжээн 30 процентээр ехэ болоо, мүн салин хүлһэниинь — 14 процентээр дээшэлһэн байна. Хамтаараа харюусалгатай байхадаа, бригада өөһэдөө хиналта хэжэ, гансал һайн шанартай продукци гаргана.

Нарин сэмбын комбинадай ээрэлгэ-нэхэлгын үйлэдбэриин бригадануудай хоорондо ашаг үрэ ба продукциин шанар дээшэлүүлхэ социалис мүрысөөн дэлгэрэнхэй. Энэ үедэ утаһа томодог машинануудта ажалладаг хүдэлмэришэд түс бүрэе 150-һаа 225 хүрэтэр ээрсэг хүдэлгэдэг болоо. Тиигэжэ ажалайнь бүтээсэ 30 процентээр ехэ болоо ха юм.

Нэгэ нарядаар ажалай түлөөһэ абадаг бригадна гурим нэбтэрүүлхэ талаар «Забайкаллес» нэгэдэлэй предприятинуудта ехэ юумэн хэгдэнэ. Модо бэлэдхэлгын һалбарида мүнөө бригадна подрядаар 73 коллектив ажаллана. 1980 онойхитой жэшэбэл, ажахын тоосоото бригаданууд 43 процентээр олошороо. Хүдэлмэриин шанар һайжаруулһанай, материалнуудые алмаһанай ашаар ажахын тоосоото бригадануудта дүнда зэргын салин хүлһэниинь бригадна гуримда ороогүйшүүлһээ 5—10 процент дээгүүр болоо.

Барилга дээрэ ажалые бригадна гуримаар эмхидхэлгэ гол һуури эзэлнэ. Зүгөөр тэрэниие бригадна подрядтай — ажахын тоосооной доодо шатын онол аргатай суг хэрэглэхэдэ, эгээн ехэ аша үрэтэй байшоо.

Бригадна гуримаар хүдэлдэг болоходо, үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэдэ ажалшадые эдэбхитэйгээр хабаадуулха шэнэ онол арга олдоо — бригадир түрүүтэй бригадын совет бии болоо. Энэ совет хүдэлмэришэдэй коллективээр һунгагдана. Энэ хамтаараа хүтэлбэрилдэг орган өөһэдынгөө ажал ябуулгые түсэб болон социалис уялгануудые бэелүүлгэдэ, ажалай бүтээсэ болон продукциин шанар дээшэлүүлгэдэ зорюулна. Бригадын гэшүүдые урмашуулха, хамтын хэрэгтэ хүн бүхэнэй оруулһан хубитые харалсажа, салин хүлһэнэй ба шангай хэмжээе тодорхойлхо асуудалнуудые түс совет шиидхэдэг.

Мүн эдэ соведүүд хүмүүжүүлгын хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулжа, ажалай журам бэхижүүлхэ, хүнүүдэй хоорондохи харилсаае зохид болгохо, тэдэнэрэй хамтын ба нүхэд ёһоной мэдэрэлые хүгжөөхэ, үйлэдбэриин даабари дүүргэлгэдэ бэе бэедээ туһалха ба хамтаараа харюусаха хүсэлтэй болгохо хэрэгтэ нүлөөлдэг байна. Шадабари ехэтэн, юумэ онилгодог хүдэлмэришэд, һурган хүмүүжүүлэгшэд һая ажаллажа захалагшадые өөрынгөө мэргэжэлэй хэмжээндэ түргэнөөр хүргэжэ, хамтын бүтээсые горитойгоор ехэ болгохо гэжэ өөһэдөө хүсэдэг болоно.

Бригадын амжалтанууд нэн түрүүн коллективэй ажал эмхидхэдэг хүнһөө — бригадирһаа ехээр дулдыдадаг гээшэ. Тэдэнэр лэ хүнүүдтэ бүтээсэ ехэтэйгээр, һаадгүйгөөр ажаллаха, һайн шанартай продукци гаргаха зохид эрхэ байдал олгодог байна бшуу. Эрхим бригадирнар гэжэ тоологдодог СССР-эй Верховно Соведэй депутат Л. Н. Кузнецовагай, «Жилгражданстрой» трестын 1-дэхи СМУ-гай М. Н. Хлыстовагай, 834-дэхи СМП-гэй В. Н. Сандановай, «Теплоприбор» заводой К. Н. Матвеевэй, «Южный» электрын сетиин И. Д. Шибаевай ажал ябуулга энээниие хүсэдөөр гэршэлжэ үгэнэ.

Колхоз болон совхозуудта, хүдөө ажахын бусад предприятинуудта бригадна гуримаар, нэгэ нарядаар хүдэлхэ онол арга хэрэлэгдэдэг боложо байнхай. Илангаяа тэжээл бэлэдхэлгын, таряа хуряалгын үедэ иимэ звено болон бригаданууд эмхидхэгдэжэ, ашаг үрэ ехэтэйгээр ажалладаг болонхой. Эсэсэй продукциин түлөө — бэлэдхэгдэһэн үбһэнэй, дарагдаһан сенаж болон силосэй хуряагдаһан орооһо тарианай түлөө нэгэ нарядаар түлбэри абадаг болоходоо звено болон бригадын гэшүүд минии, шиниие гэжэ тоолтогүйгөөр, бултадаа нэгэл һанал бодолтойгоор ажалладаг боложо, техникэ, трактор, комбайн болон автомашинанууд бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглагдана бшуу. Мүн хүдөөдэ гэр, социально-соёлой болон үйлэдбэриин барилганuудые хэхэдэ нэгэ нарядаар ажалладаг бригаданууд, бусадта орбол, эмхитэйгээр, һайн шанартайгаар, хурданаар хүдэлдэг гэжэ гэршэлэгдэнхэй. Иимэ онол аргануул Бэшүүрэй районой «Победа», Сэлэнгын районой XX партсъездын, Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта, Кабанскын шубуунай фабрикада болон бусад ажахынуудта урагшатай һайнаар хэрэглэгдэнэ.

Тиигэбэшье бригадна гуримаар ажал эмхидхэлгэ хаа хаанагүй зохидоор хэрэглэгдэнэ гэхын аргагүй, олон ушарта тэрэ ёһын тэдысэ нэбтэрүүлэгдэжэ, тэрэнэй нэрэ гутаагдадаг ушар дайралдана. Иимэ дутагдалнуудые тэсэхээр бэшэ.

Зорилго юуб гэхэдэ, ашаг үрэ ехэтэй бригадна гуримда үргэн харгы нээжэ, тэрэниие ойрын жэлнүүдтэ хаа хаанагүй хэрэглэдэг болохо эрилтэ табигдана. Ажалай эмхидхэл ба түлбэриие бригадна гуримда оруулһанай ашаар лэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхэ, саашанхи жэлнүүдтэшье үйлэдбэриин ашаг үрые улам ехээр дээшэлүүлхэ арга олгогдохо гээшэ.

ТҮСЭБӨӨ ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭГШЭД

ПРОДУКЦИ ХУДАЛДАЛГААР

«Байкалрыбпром» нэгэдэл	— 123,9 процент
Хяагтын хилээмэнэй завод	— 117,9 процент
Түнхэнэй үрэ жэмэсэй завод	— 110,0 процент
«Татарский ключ» карьер	— 107,6 процент
Кикын ой модоной ажахы	— 106,8 процент
Улаан-Үдын һэрюун ундаанай завод	— 106,4 процент
Һүнэй промышленностиин нэгэдэл	— 104,9 процент
Джидакомбинат	— 104,9 процент

НОРМАТИВНА СЭБЭР ПРОДУКЦЯАР

Хурамхаанай леспромхоз	— 112,4 процент
«Буржелезобетон» нэгэдэл	— 110,9 процент
Итанцын леспромхоз	— 109,4 процент
Таловкын түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй завод	— 108,1 процент
Киномеханическа завод	107,5 процент
Харанхын холимог тэжээлэй завод	— 106,6 процент
Сэлэнгын модоной бааза	— 105,7 процент
Тимлюйн асбо-цементнэ зүйлнүүдэй завод	— 103,5 процент
Элхиин авто-заһабарилгын завод	— 103,3 процент
«Электромашина» завод	— 101,8 процент

БУРЯАДАЙ АССР 60 СОЦИАЛИС МУРЫСӨӨН — олоной зохёохы эдэбхи № 1

АМЖАЛТАЯА БАТАДХАХА ШУХАЛА

ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ШЭНЖЭЛЭЛ

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлые, СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярай жэлые республикымнай промышленность дэбжэлтэтэй һайн ажалаараа тэмдэглэн түгэсхэбэ. Продукци худалдалгын түсэб 100,4 процент, нормативна сэбэр продукциин түсэб 101,4 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын түсэб 101,6 процент дүүргэгдэв. Продукци худалдаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ ба товарна продукци үйлэдбэрилхэ түсэбүүдэй дүүргэлтые харахада, республикын министерствэнүүд болон управленинүүд, нютагай промышленностиин министерствэһээ бэшэн, булта амжалтатай гараа. Эндэ илангаяа «Бурятстройматериалы» нэгэдэлэй амжалтануудые онсо тэмдэглэлтэй. Урдань саг үргэлжэ гээгдэлдэ ородог энэ нэгэдэлэйхид үнгэрэгшэ жэлэй продукци худалдалгын түсэбые 110,3 процент дүүргэһэн байна. Харин ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб 98,8 процентдэл хүргэгдөө. Энэ хадаа тус нэгэдэлэй предприятинуудта гараар хэгдэдэг хүндэ ажалай үшөөл ехэ байһанай ушар шалтагаан шуу.

Гэхэтэй хамта нютагай промышленностиин министерствын бүхы долоон предприяти ажалайнгаа дүнгые нормативна сэбэр продукцяар тоолодог гуримда оронхой. Тиин энэ гуримаар тоолоходо, тэдэнэр бултадаа нормативна сэбэр продукциингаашье, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгынгээшье түсэбүүдые сум дүүргэһэн байна. Тэрэнэй ашаар министерствын ниитэ түсэб нормативна сэбэр продукцяар 2,5 процентээр, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгээр 2,7 процентээр үлүүлэгдээ.

Республикын промышленностиин 1982 онойнгоо түсэб дүүргэжэ, амжалта түйлаха хэрэгтэ СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе угтуулһан социалис мүрысөөн нилээд нүлөөлһэн байна. Мүнөө бүхы промышленна предприятинуудта тэрэ мүрысөөнэй дүнгүүд согсологдожо, түрүүшүүлынь тодорхойлогдоно, тэрэнэй эршые һуладхахагүйн түлөө хэмжээнүүд абтана. Эндэ коллектив бүхэн хэһэн, бүтээһэнээ шүүмжэлхы шэглэлтэйгээр шэнжэлнэ гээшэ. Юуб гэхэдэ, элдэб дутуу дунданууд, хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд үшөө олон. Ажалай амжалта түйлан, солоёо дуудуулһан Джидакомбинат, «Татарский ключ» карьероуправлени, «Электромашина», Элхиин авто-заһабарилгын, киномеханическа, Тимлюйн асбо-цементнэ зүйлнүүдэй, Таловкын түмэр бетон зүйлнүүдэй, Харанхын холимог тэжээлэй заводууд, Хурамхаанай, Итанцын леспромхозууд гэхэ мэтэ коллективүүдэй хажуугаар түсэбөө дүүргээгүй, гээгдэлдэ ороһон коллективүүд бии байһаар. Тэдэнэй дунда нэн түрүүн Ципиканай прииск, Холбоолжоной нүүрһэнэй уурхай, «Гусиноозерская» шахта, «Бурятцелинстрой» трестын түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй завод, Сэлэнгын целлюлозно-картоной комбинат, «Бурятферммаш» нэгэдэл, Еловско, Хориин леспромхозууд гэхэ мэтые нэрлэлтэй.

Союзна мэдэлэй промышленностиин продукци худалдалгын, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын түсэбүүд дүүргэгдээгүй. Тэдэнь тус тустаа 1,2 процентээр дуташаһан байна.

Республикын районуудаар абажа харахада, зургаан районой (Советскэ, Баунтын, Яруунын, Кабанскын, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй) промышленна продукци худалдалгын түсэб дүүргэгдээгүй байна. Эндэ республикын эгээл промышленна хүгжэнги район болохо Кабанскын районой гээгдэлдэ ороһониинь гэмшэлтэй. Эндэхи 16 промышленна предприятиин дүрбэниинь түсэбөө дүүргээгүй. Тэдэнэр продукци худалдалгын түсэбтэ аяар 1 миллион 344 мянган түхэриг дутааһан байна. Мүн тиихэдэ Гусиноозерск городой 4 предприятиин гурбаниинь гээгдэлдэ орожо, 1 миллион 22 мянган түхэригэй дутагдалда ороо.

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй тэг дундахи, гурбадахи жэл эхилһээ һара шахуу болобо. Республикымнай бүхы промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэд дээрэ дурдагдаһан дутуу дундануудые дары түргэн усадхан, энэ жэлые эршэтэй шанга ажалаараа тэмдэглэхые эрмэлзэнхэй. Энэ эрмэлзэл, эдэбхи үүсхэлыень мүнөө коллектив бүхэндэ баталагдан абтажа байһан социалис уялганууд гэршэлнэ.

БУЛТАДАА ХУБИТАЯА ОРУУЛНАБДИ

СССР-эй Эдеэ хоолой программа дотор хүдөө нютагуудта барилга эрхилхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаһан байна. Гэбэшье энэ хэрэг манай республика дотор гүйсэд хангалтатайгаар ябуулагдана гэхын аргагүй. Барилгын материалнууд дуталдана. Тэдэнние гаргадаг Улаан-Үдын барилгын материалнуудай комбинат хүшэр эрхэ байдалда хүдэлнэ. Энээн тухай өөрынгөө һанамжа хэлэхыень «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй барилгын материалнуудай комбинадай бригадир, коммунис ажалай ударник АЛЕКСАНДР МИХАИЛОВИЧ КАПТЕРОВТО манай корреспондент хандаһан байна.

Залуу коммунист А. М. Каптеровой ударидадаг бригада комбинат доторойнгоо социалис мүрысөөндэ жэлһээ жэлдэ түрүүлдэг юм. СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе угтуулһан социалис мүрысөөндэ тус коллектив район соогоо түрүүлэгшэдэй тоодо нэрлэгдэнхэй.

Хүдөөдэ түрэһэн, үндыһэн, тэндэхи ажабайдалые һайн мэдэхэ хүн хадаа манай партиин Центральна Комитедэй майн Пленумэй шиидхэбэринүүдые би тон дүтөөр ойлгон баясаа һэм. Мүн энэл ушар шалтагаанаар мантан томо түмэрбетон зүйлнүүдые ашаһан автомашинануудай манай комбинадһаа гарахадань, минии досоо ямаршьеб хоёр ондоо мэдэрэл түрэдэг гээшэ ха. Нэгэдэхеэр, минии, минии нүхэдэй гараар бүтээгдэһэн энэ панельнүүдһээ хаанашьеб хүдөө нютагта үйлэдбэриин байшангууд, гэр байра бодоно гэжэ һанахадаа, урмашан баясадаг, омогорходогшьеб.

Хоёрдохёор. Манай Улаан-Үдын барилгын материалнуудай комбинат хадаа «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй барилгын материалнуудай ори ганса, шухала бааза болоно. Энэл комбинат бүхы республикын хүдөө нютагуудые барилгын материалнуудаар хангаха уялгатай. Комбинаднай даладахи онуудай эхеэр баригдаһан юм. Тэрэ үеын барилгын хэмжээншье мэдээтэй ааб даа. Тэрэнние мүнөө үеын хитэй жэшээд, КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, Эдеэ хоолой программын мүрнүүдые уншаад үзэхэдэ, хүдөөгэй барилгын үсэгэлдэр, мүнөөдэр, үглөөдэрэй байдалай илгаань эли тодоор харагдана.

Ашаглалгада оруулагдаһан сагһаа хойшо тус комбинат нэгэшье заһабари, һэльбэлтэгүйгөөр хүдэлнэ. Үе-үе болоод, зарим түхеэрэлгэнүүд шэнэлэгдэдэг лэ юм бээзэ, теэд тэрээгээр ямар тиимэ ехэ юумэн түйлагдахаб. Гадна хангалтамнай даншье һаа тулюур. Металл, кислород, электрод, мазут гэхэ мэтэ саг үргэлжэ дуталдажал байдаг. Тэрээнһээ боложо, түсэбэймнай дүүргэлтэ урагшагүйдэнэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ коллективнай 12 мянган кубометр хабсаргагдадаг түмэр-бетон зүйлнүүдые, 3750 бетон блогуудые, 1390 кубометр товарна бетон, 10 мянган кубометр хюрөөдэмэл материал, 15200 дүрбэлжэн метр столярна зүйлнүүдые бүтээн гаргаха даабаритай һэн. Энэнь мүнөө үргэдэжэ байһан хүдөөгэй барилгада хаанашье хүрэхэгүй хэмжээн. Тиимэһээ манай нэгэдэлшье, колхоз, совхозуудшье элдэбээр «арга хургаяа бэдэрхэ» баатай болоно.

— Манай арадай ажахыда арга боломжонууд ехэ юм... Научно-техническэ дэбжэлтые түргэдхэн, эрдэм ухаанай, техникын болон түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудые үйлэдбэридэ үргэн хэмжээгээр, түргэнөөр нэбтэрүүлэн, эдэ нөөсэнүүдые бэдэрэн олохо хэрэгтэй... Шэнэ онол арга, шэнэ техникэ нэбтэрүүлхын тулада үйлэдбэриеэ али нэгэн ёһоор шэнэдхэн хубилгаха хэрэгтэй. Харин энэнь түсэб дүүргэлтэдэ нүлөөлдэг байна бшуу, — гээд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андропов энээн тухайл хэлэһэн байна бэшэ аал.

Эдэ бүгэдые баримталхадаа, би КПСС-эй ЦК-гай майн, ноябриин (1982 он) Пленумүүд, партиимнай аграрна политика хүдөөгэй барилгын материально-техническэ үндэһэ һуурине бэхижүүлхэ эрилтэ табина гэжэ һануулха хүсэлтэйб. Манайшье «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй үмэнэ энэ асуудал түбхын түрүүндэ табигдана гээшэ. Гэбэшье 1983 оной капитальна һомололгоор оройдоол хоёр квартиратай гэр хабсарха түмэрбетон зүйлнүүдэй завод баригдахаар хараалагданхай.

Гэхэтэй хамта мүнөөнэйнгөөшье предприяти дээрэ, энэл арга боломжоороо гүрэнэй түсэб дүүргэхын түлөө оролдохо ёһотойбди. Хэды хүшэр, хүндэшье һаань, түсэб дүүргэхэ гээшэ бидэ хүдэлмэришэдэй нангин уялга, үлүүлэн дүүргэхэ гээшэ нэрэ хүндын хэрэг ха юм. Тэрэнэйл түлөө бидэн оролдодог, тэрэнэйл түлөө мүрысэн ажалладаг гээшэбди.

Манай бригада 14 хүнһөө бүридэнэ. Булта өөр өөрын абари зантай, өөр өөрын һанал бодолтой зон. Гэбэшье нэгэл адли эрмэлзэлтэй, зорилготой байхабди. Коллективые хамтадхан бэхижүүлхэ тиимэ нэгэ зорилго, эрмэлзэлгүй һаа, амжалта түйлагдаха аал? Мүн тиихэдэ амжалта түйлаха хэрэгтэ үшөө нэгэ юумэн — зүбөөр эмхидхэгдэһэн нүхэр ёһоной эршэтэ мүрысөөн заатагүй хэрэгтэй гээд һанадагби. Эндэ би комбинадай цех, участок, бригаданууд хоорондын мүрысөөнһөө гадна хүн бүхэнэй хоорондын мүрысөөн тухай хэлэнэб.

Бригадымнай гэшүүд булта дүрбэдэхиһөө дээшэ разрядтай, үндэр мэргэжэлтэй гагнууршад юм. Жэгдэ шадабаритай зоной мүрысөөншье эршэтэй. Тиихэдээ бидэ юрэл бэе бэеэ ахихын түлөө бэшэ, харин бэе бэедээ туһалалсан тэмсэдэг гээшэбди. Энэ мүрысөөнэймнай дүн хамтын сэгнэлтээр, нүхэдэй һэшхэлээр гаргагдадаг. Ашаг үрэнь — хамтымнай амжалта. Юуб гэхэдэ, бидэ бригадна гуримаар, нэгэ нарядаар хүдэлнэ бшуубди. Эндэл манай совет хүдэлмэришэдэй социалис мүрысөөнэй ёһотой һайхан шэнжэ харагдана бэшэ аал?

Гүрэн түрынгөө байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулан, 1982 онойнгоо түсэбые декабриин 20-до дүүргэхэ гэһэн уялга бидэ хамтаараа хэлсэжэ абаа һэмди. Энэ уялгаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлэн, бүри сентябриин 26-да жэлэйнгээ түсэбые дүүргээбди. Мүнөө ажалаймнай календарь дээрэ 1983 оной июль һара гаранхай. Хүдэлмэриингөө хэмжээгээр бидэ сагые хахад жэлээр ахаад ябанабди.

Комбинадта бултанда ушардаг бэрхэшээлнүүд бидэнһээшье зайладаггүй. Электрод, металл, кислород гэхэ мэтэ дуталдана. Эндэ алмалта, гамтайгаар ашаглалга хэрэгтэй.

Партиин уряагаар, Москвагай түрүү предприятинуудай үүсхэлээр ажалай ба ниитын журам шангадхахын түлөө хүдэлөөн орон доторнай эхилбэ. Энээнние манай бригадынхид халуунаар дэмжэнэ. Ямаршье коллектив, амжалта туйлаха гэбэл, нарин журамтай, һайн эмхидхэлтэй байха ёһотой бшуу. Бидэ бүри үнинһөө хойшо тэрэнэй түлөө тэмсэдэг гээшэбди. Манай бригадын гэшүүн бүхэн өөр өөрынгөө ажалые, тэрэнэйнгээ түлөө харюусалгаяа һайн мэдэдэг. Тиимэһээ хамтымнайшье ажал эмхитэй.

«Нүхэрни хэн бэ гэжэ хэлэбэлшни, өөрөө хэн байһыеш, хэлэхэб» гэһэн ород оньһон үгэ бии гээд хэлэхэдэмни, «Нүхэрөө хаража ухаа нэмэдэг, һүүдэрээ хаража бэеэ заһадаг» гэжэ буряад оньһон үгэ бии гээд минии нүхэр, түмэршэ дархан Бата Бадмажапов шоглоо һэн. Манай бригадада, хэнииньшье илгахаар бэшэ, булта ажалша бэрхэ хүнүүд хүдэлдэг. Гэбэшье, электрогагнууршад Виктор Кузнецов, Владимир Пивнев, Александр Загузин, Петр Бильтуев, Сергей Фатахов, токарь Юрий Горбунов болон бусад нүхэдтэй хамта хүдэлөөгүй һаа, бишье хэншье бэшэ байха һэм гэжэ, нүхэдөө сэгнэдэг, тэдэнээрээ омогорходог, тэдэнһээ жэшээ абан ажаллахые, ажаһуухые оролдодогби.

Бидэнэй, бидэн шэнгил хүдэлмэришэ хүбүүдэй гараар бүтээгдэһэн материалаар хүдөө нютагта барилга бодоно ха юм. Тиимэһээл бидэ оронойнгоо Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулнабди гэжэ үнэн сэдьхэлээрээ омогорхонобди.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

Табадахи разрядай токарь Георгий Пахомович Ковалев (дээдэ зураг) Улаан-Үдын «Теплоприбор» заводой механическа цехтэ хорин жэлдэ хүдэлнэ. Үндэр мэргэжэлтэ, «Алтан гарта мастер» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн энэ хүдэлмэришэн бүтээһэн продукцияа хододоо түрүүшын шалгалтаар тушаадаг. Тэрэ сөөрын шанарай тамгатай болонхой. Гадна бүхы мэргэжэл шадабарияа залуушуулда дамжуулан үгэдэг һурган хүмүүжүүлэгшэ юм.

Юһэдэхи, арбадахи табан жэлнүүдэй ударник Г. П. Ковалёв арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёр жэлые эрхимээр түгэсхөөд, гурбадахи жэлыень эдэбхи үүсхэл түгэсөөр эхилжэ байна.

Н. ЕФИМОВЭЙ фото.

Слесарь-хабсаргагша Николай Несторович Алексеев (доодо зураг) хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводто эгээл орёо нарин бүтээлнүүдые бүтээдэг мэргэжэлтэдэй нэгэн юм. Табадахи разрядай залуу мэргэжэлтэ Н. Н. Алексеев үнгэрэгшэ жэлдэ һараһаа һарада даабарияа саг үргэлжэ 110—120 процент дүүргэжэ, 1982 онойнгоо түсэбые декабриин 20-до бэелүүлһэн байна.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

ЖЭЛЭЙ ЭХИНҺЭЭ ЭРШЭТЭЙГЭЭР

ШЭНЭ ҮҮСХЭЛНҮҮД МҮНДЭЛНЭ

Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай коллектив СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярай жэлые эршэтэй шанга ажалаараа түгэсхөө. Мянгаад хүдэлмэришэд һара бүриингөө түсэбтэ даабаринуудые саг үргэлжэ сүм бэелүүлэн хүдэлһэн байна. Тиихэдэ 700 гаран хүдэлмэрилэгшэд хоёр жэлэйнгээ, найман хүн гурбан жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэв.

Комбинадай коллектив дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ нооһо угаалгын цехһээ халаанай мастер Любовь Григорьевна Оноховагай толгойлдог, утаһа ээрэлгын үйлэдбэриһээ Наталья Гребенщиковагай, бүд нэхэлгын үйлэдбэриһээ Пётр Андреевич Родионовой халаанууд түрүүлһэн байна. Бригадануудай хоорондын мүрысөөндэ З. Аносова, Л. Н. Аберова гэгшэдэй нооһо илгагшадай, К. М. Фоминагай нооһо угаагшадай, аппаратна таһагай Ю. А. Михайловай, И. Н. Акинфеевэй толгойлдог бригаданууд илажа гараа.

Иимэ эршэтэ ажалай, эдэбхи үүсхэлэй ашаар комбинадай үнгэрэгшэ жэлэй түсэб продукци худалдалгаар 101,1 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгээр 101,3 процент бэелүүлэгдэһэн байна. Тиин шэнэ жэлэй эхинһээ комбинадайхид шэнэ зорилгонуудые урдаа табина. Шэнэ шэнэ үүсхэлнүүдшье гарана. Жэшээнь, Лидия Петровна Аберовагай ударидадаг нооһо илгагшадай бригада «Хоёр жэл 10 һарын түсэбые — Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо» гэһэн үүсхэл гаргаба. Харин тиихэдэнь В. А. Степановагай толгойлдог утаһа ээрэгшэдэй бригада «Гурбан жэлэй түсэбые — республикын 60 жэлэй ойдо» гэһэн уряата мүрысөө эхилээ. Мүн «Ажалай ба ниитын журам эбдэнгүй хүдэлхэ» гэһэн үүсхэл А. М. Клишинэй ударидадаг бригада гаргаба.

В. ИВАНОВА.

ШАНГА ТЭМСЭЛ ЭХИЛЭЭ

Хяагтын плавико-шпадай руднигай коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи, тэг дундахи жэлые ажалай шэнэ амжалтануудаар тэмдэглэхын түлөө мүрысөө эхилбэ. Энэ мүрысөөн «Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо — эрхим угтамжа» гэһэн уряа доро эмхидхэгдэнхэй.

Мүрысэгшэдэй манлайда жэлэй түрүүшын үдэрһөө руда бутаргагша Виктор Юрьевич Федотов, шанаржуулгын фабрикын слесарьнүүдэй бригадир Иннокентий Георгиевич Немчинов, экскаваторай машинист Николай Дмитриевич Цыдыпов, жолоошон Анатолий Жамсараевич Цыренжапов, моторист Иннокентий Семёнович Никифоров гэгшэд дабшана.

Н. ИСАЕВ.

УЯЛГАНУУД БАТАЛАГДАБА

Сэлэнгын модоной баазын коллективтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи, тэг дундахи жэлэй социалис уялганууд хэлсэгдэн баталагдана. Эндэ эмхидхэгдэһэн мүрысөөнэй гуримай ёһоор баазын мастерска участогуудай хоорондохи мүрысөөнэй дүнгүүд һара бүхэндэ, коллективэй бүхы хүдэлмэриин дүн кварталда согсологдожо, түрүүшүүлынь тодорхойлогдохо юм.

Түйлалтануудынь баллаар тоологдожо, түрүү һуурида гараһан цех дамжуулгын Улаан туг, мүнгэн шанда хүртэхэ. Мүрысөөндэ илаһан бригадануудта һара бүри дамжуулгын вымпел мүнгэн шантайгаар үгтэхэ юм.

Энэ жэлдэ Сэлэнгын модоной бааза Онохойн модоной комбинадтай заншалта мүрысөөгөө үргэлжэлүүлхээр хараална.

Е. КУЗЬМИНЫХ,
баазын парткомой секретарь.

МИЛЛИОНО[Й] ДАБААН ТЭЭ[ШЭ]

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй бүри эхинд[э] ондо, «Забайкаллес» нэгэдэлэй гурбан бригада та[бан жэл] соо миллион кубометр модо хэмжүүрлэн тайрах[а уялга] абажа, социалис мүрысөөнэй хэлсээ баталһан ба[йна.] Эгээл түрүүн энэ үүсхэлые Сэлэнгын модоной баа[зын Ге]оргий Иннокентьевич Перовой бригада эхилээ һэ[н. Э]нэй үүсхэлые Клюевскэ леспромхозой Владимир [Нико]лаевич Полоновой, Байгалай модоной баазын Ю[рий Ро]манович Третьяковой бригаданууд дэмжэһэн бай[на.] гэжэ республикадамнай «миллионщигуудай» мүр[ысөөн] эхин табигдаһан намтартай.

Бүхы энэ гурбан бригада республика дотороо, [бү]ри холууршье үнинэй суурханхай юм. Жэшээнь, В[ла]лоновой бригада юһэдэхи, арбадахи табан жэ[л]... СССР-эй Ой модоной, модо болбосоруулгын ба це[ллюлоз]но-саарһанай промышленностиин министерствын [пред]приятинуудай дундаһаа нэгэтэ бэшэ шалгарһан [бригада.] Г. И. Перов Ю. Р. Третьяков хоёройшье бриг[ада] мүн лэ дутуугүй суутай, нэрэ солотой юм. Тиимэ[һээ] ла хабаяа туршалсаха коллективүүд мүрысөө эх[илэ]жэ ойлгохоор, һонирхохоор һэн.

Тэрэ гэһээр хоёр жэл үнгэрбэ. Мүнөө республи[ка до]тор табан жэл соо миллион кубометр модо хэм[жүүрлэн] тайрахын түлөө табан бригада мүрысэнэ. Тэдэнэ[й...] Онохойн модоной комбинадай Иван Ильич Куз[нецовой] бригада тухай, яажа энэ залуу коллективэй суута[й брига]дануудтай мүрысэхэ хабаяа олоһон тухай, энэ м[үрысөө]нэй мүнөө хэр ябажа байһан тухай тобшо тэдыг[э хөө]рөөд туршая.

«Миллионщигуудай» мүрысөөн тухай Иван Иль[ич дуу]лаһан, тэдэнтэй хабаяа туршалсаа һаа яахаб гэ[жэ бо]жолһоншье байха юм. Теэд түрүүн бригадань [...] хүсэгүй һэн. 1981 оной ноябрь, декабрь һарада [...] хогдомол бригада толгойлходоол И. Кузнецов бо[...] һоноо хүсэлдүүлхэ аргатай болоо. Бригададань [...] багахан бригада звенонууд болгогдон хамтадхагда[...] Модо хэмжүүрлэн тайрадаг хахад автомат хоё[р] дээрэ хоёр халаанда хүдэлдэг болобо. Томодхогдо[һон бри]гада нэгэ нарядаар, бригадна гуримаар хүдэлжэ[...] Энэ хадаа миллионой дабаан тээшэ дабшаһан ү[...] алхамынь һэн ха.

Шэнэ гуримда абаһаар лэ шэлжэн орогдоогүй [...] руушааһан зоншье олдоһон, арсалдаануудшье байха. Бригадна подрядай гуримаар хүдэлхэдэ, [...] элшэ хүсэ, түлишэ болон бусад материалнуудай [...] шые нарин хиналтатай болгохо шухала. Энэ бэл[...] бэшэ. Ажалай нормо, комбинадай захиргаантай х[...] талалга гэхэ мэтэ ойлгогдоогүй шэнэ асуудалну[уд...] һэн. Предприятиинь экономическа албаншье тии[...] дорхой һайн туһаламжа үгэжэ шадахагүй байгаа[...] дэл бригадын түлөөлэгшэд бригадиртаяа Сэлэнгы[н моды]ной бааза, Г. И. Перовой бригадада айлшалба.

Нүхэдэйнь түрүү дүй дүршэл И. И. Кунецов[...] гадада ехэ туһа хүргөө. Тэндэһээ ерэмсээрээ, И[...] цов предприятиингаа энергетическэ албанай хү[...] лэгшэдэй туһаламжаар электрын элшэ хүсэнэй, т[...] гаргашые тоолохо түхеэрэлгэ зохёожо табиба. Х[...] лэн тайрагдаһан кубометр бүхэндэ хэды шэнэзэн [...] гаранаб гэжэ тоолон тодорхойлоо. Энээнһээ ула[...] нэгэ жэшээ хэлэлтэй ха. Хандагатайн леспромхозо[й...] бэрилэгшэдэй хэлэдэгэй ёһоор, тэндэ иимэ, элект[рын эл]шэ хүсэ, түлишэ болон бусад материалнуудай г[...] тоолохо тусхай оньһон түхеэрэлгын үгы дээрэһ[ээ,] бригадна гурим нэбтэрүүлгэ унжагайршанхай. Тэд[...] бэрилэгшэдые И. И. Кузнецовой бригадада аса[...] руулха байгаа...

Электрын элшэ хүсэ, материал алмаһанайнга[а] түрүүшынгээ шан абахадаа, бригадна гуримые бу[...] ха хүн үгы болоо һэн. Хүн бүхэн элшэ хүсэнэ[й] ватт-час бүхэнэй, түлишын литр бүхэнэй алмал[тын тү]лөө тэмсэдэг болоо. Бригадна гурим коллективы[...] эстэй, эмхи гуримтай, нарин журамтай болгоо. [...] һэшхэл гээшэ шанга хиналта ха юм.

1982 оной февральда бригадада үшөө нэгэ зве[но...] жэ, дүрбэн звено хоёр лини дээрэ хоёр халаанда [хүдэл]дэг болобо. Тиихэдэл энэ бригадынхид «миллион[ой...] бодомжолжо эхилээ һэн.

1981 оной түрүүшын кварталай дүнгүүд олохо[...] далдань харюу үгөө. Бригада өөрынгөө хүсэндэ[...] Гурбан һара соо 51654 кубометр модон хэмжүүр[лэн тай]рагдаһан байба. Ажалайнгаа эршые һуладхаагүй һа[а жэ]лэй 200 мянга гаран кубометр ха юм. Энэнь таба[н...] «миллионой» хараа бшуу! Тиихэдэл хамтынгаа [...] гээр СССР-эй 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан [...] уялгаяа шэнэлжэ, 1982 ондо 209 мянган кубоме[тр] хэмжүүрлэн тайраха гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн уя[лга аба]ба.

Гэбэшье суута бригадануудтай хабаяа туршалса[...] дэ хүртэхэ гээшэ тиимэ бэлэн хэрэг бэшэ һэн. Т[...] гадануд, «Забайкаллес» нэгэдэлэй хүтэлбэрил[...] И. И. Кузнецовой бригадын хаба шадалда үшөө н[...] байгаа. Бригадынь коллектив һаял эмхидхэгдэһэн, һаа залуу гэжэ һанадаг һэн ха.

Теэд энэ залуу бригада һараһаа һарада өөры[н...] хые баталжа эхилээ. Һара бүриингөө 5600 [...] модо хэмжүүрлэн тайраха түсэбые бригадынхид [...] жэ холо үлүүлдэг һэн. Тиин хахад жэл соо 110 м[янган] ран кубометр модо хэмжүүрлэн тайража, респ[ублика...] табан бригадануудай тоодо оролсон, «миллионщи[гуудай»] мүрысөөнэй хэлсээндэ гар табиха эрхэдэ хүртөө.

Жэлэй арбан һарын үнгэрхэдэ, залуу бригада [...] хэеэ найдамтайгаар батадхан, «миллионщигуу[дай»] дунда түрүү һуурида гараад байба. Тэрэнние [...] иимэ дүн баримталая: арбан һара соо И. И. Ку[знецовой] бригада 172,9 мянган кубометр, третьяковойхид [...] полоновойхид — 151,2, муравьевойхид—148,6, [...] хид—146,4 мянган кубометр модо хэмжүүрлэ[н тайраа]һан байба.

«Миллионщигуудай» мүрысөөнэй дүнгүүд ган[с...] жүүрлэн тайрагдаһан модоной кубометрээр гар[...] бэшэ юм. Эндэ ондоошье дүнгүүд харагдадаг. Оло[н...] гүүдээр бригада түрүү һуури эзэлнэ. Жэшээнь, а[...] талаар. Бригада һара соо 1400 түхэригэй матер[иал...] гашалха нормотой аад, 200—600 түхэригэй гар[...] нэ. Тиихэдэ перовойхид 4500-най орондо 4000-на[а...] ша хэдэг юм. Харин хүн бүхэнэй ажалай бүтээсэ[...] войхид түрүүлнэ. Юуб гэхэдэ, тэндэ олонхи ажал[...] һожоруулагданхай.

«Миллионщигуудай» мүрысөөн үргэлжэлһөөр, тал бүхэнэй һүүлээр тэдэнэр али нэгэндэ айлша[...] ларжа, дүнгүүдээ согсолдог, дүй дүршэлөөрөө а[...] юм. Үнгэрэгшэ жэлэй июльдэ Сэлэнгын модоной [...] ноябрь соо Онохойдо иимэ уулзалганууд бо[...] 1982 оной дүнгүүдэй гүйсэд согсологдоходо, мүн[...] уулзалга хэн нэгэнэйнь хүдэлдэг газарта боло[...] дээжэ.

Жэлэй дүн үшөө гүйсэд согсологдоогүй. Юуб [...] бригада бүхэн ондо ондоо эрхэ байдалда хүдэл[...] ондоо модо ондо ондоо хэмжүүрээр тайрана, [...] дүнгүүдые адли болгон тааралдуулжа, дүнгыень [...] гээшэ экономистнуудай хэрэг.

Гэбэшье һаяхан нэгэ баярта мэдээсэл абтаба. [...] модоной баазын Константин Иванович Изюрьевэ[й...] энэ мүрысөөндэ оролсохо мэдүүлгэ хэбэ. Тиигэж[э...] он кубометрэй түлөө зургаан бригада мүрысэд[...] хонь ха юм.

С. П[...]

ТҮСЭБӨӨ ДҮҮРГЭЭГҮЙШҮ[Д]

ПРОДУКЦИ ХУДАЛДАЛГААР

Хяагтын пивын завод	— 55,5
Прибайкалиин ой модоной ажахы	— 70,3
Загарайн хилээмэнэй завод	— 77,6
Заудинска ой модоной ажахы	— 83,5
Мухар-Шэбэрэй тоһоной завод	— 87,1
Ципиканай прииск	— 87,9
Кабанскын ой модоной ажахы	— 89,1
«Гусиноозерская» шахта	— 90,5
Улаан-Үдын пивын завод	— 93,2
Холбоолжоной нүүрһэнэй уурхай	— 93,3

НОРМАТИВНА СЭБЭР ПРОДУКЦЯАР

«Бурятцелинстрой» трестын түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй завод	— 77,3
Еловско леспромхоз	— 78,4
Хориин леспромхоз	— 79,0
Спиртын завод	— 87,1
Байгалай модоной бааза	— 89,7
Сэлэнгын целлюлозно-картоной комбинат	— 91,7
«Бурятферммаш» нэгэдэл	— 95,9

таниие ямараар хангана б

БУХЫ ЮУМЭН ХАРААДА АБТАА

Яруунын районой нютагай Советууд ба ажаhуулгуудта, мун эмхи зургаанууд болон организацинуудта ниитын малшадые убэлжэлгын уедэ хун зоноор худалдаа наймаанай, медицинскэ, ажаhуудалай байгуулгэмжэ хангалгые улам hайжаруулха уралhан «Хоринн районой Удын сельскэ Совета ажалшадай уусхэлые ургэнөөр, халуунаар дэмжэнэ байна. Тэдэнэр муноо уедэ мал ажал дээрэ ажалжа ябаhан агаар 1500 шахуу хунние эрхимээр хангаха гэжэ шиидэнхэй.

Эндэхи малай гуурэнууд болон haалиин фермэнууд, хонидой отаранууд «сэгээн суудэ» Яруунын уужам тала байдаг, бэе бэеhээ холуур оршодог юм. Тиимэhээ холуур байрлаhан малшадые хангаха хэрэгтэ нилээдгуй хуушэр байдал ушардаг гэжэ. Тингэбэшье манай районой соёлой, худалдаа наймаанай, медицинскэ, хун зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын худэлмэрилэгшэд бухы арга боломжоёо элсуулэн, малшадые hайнаар хангахын тулөө ехэ оролдолго гаргана. Илангаяа соёлой гуламтанууд hуулэй уедэ ажал худэлмэреэ нилээдгуй эдэбхижуулбэ. Жэшээлхэдэ, Эгэтын соёлой байшангай эдэбхитэд hонирхолтой хэмжээ ябуулгануудые удаа дараалан бэелуулнэ. Жэшээнь, энэ талаар тус байшангай директор Ц Раднаева урдахи зорилгоёо зубөөр ойлгожо, эдэбхи уусхэл гаргана. Ажалшадта саг ургэлжэ концерт наадан харуулагдана. hая соёлшод «Зай, хубууд, бэлиг шадабаряа туршалай!» гэhэн олон зоной хабаадалгатай, удхынга талаар бали, солгёхон конкурс унгэргэбэ. Тэрэшэлэн залуу айлнуудта зориулhан «Хоюулан эрэгты» гэhэн урилгын бэшэгуудые эльгээжэ, гоё hайхан, хухюун зугаатай удэшэнгуудые унгэргэнэ. Заншалта найндэрнуудэй дугтолхэдэ, ниитэд артистнууд «Сэнхир галханууд» гэжэ нэрэлэгдэhэн концертдэ бэлдэжэ эхилээ. Соёлой байшангай эдэбхитэд совхозойнгоо заха холын замханаауудта айлшалдаг болоhоор муу униин.

«Танай иимэ эдэбхитэй ажал худэлмэриие hоуса тухай хөөрэжэ угыт» гэжэ соёлой байшангай директор хандахадамнай, «Партийна, профсоюзай болон комсомол организацинуудай зурхоо маллагда ехэ туhа хургэлдэг. Совхозойн директор соёлшодой ажал худэлмэриие хододоо дэмжэжэ байдаг», —гэбэ.

Тэмэндэ болоhон районой уэл сурталай худэлмэрилэгшэдэй суглаан дээрэ «Убэлжэлгын уедэ мал ажалай продукци схээр уйлэдбэрилхын тула партийно-политическэ худэлмэриие ба социалис мурысөөнэй эмхидхэлые hайжаруулха талаар партийна организацинуудай бэелуулхэ зорилгонууд» гэhэн элидхэл дотор убэлжэлгын ябаса тухай дэлгэрэнгуй гэгээр хэлэгдэhэн байна.

Нисэнгын, Нарhатын, Гундын, Комсомольско совхозуудай партийна организацинууд малшадые убэлэй уедэ хангалга муушагаар эмхидхэгдэнэ гэжэ шуумжэлэгдэ hэн. Юуб гэхэдэ, медицинскэ, худалдаа наймаанай, соёлой худэлмэрилэгшэд малшадта олохоо, транспорт угы гэhэн шалтаг урдаа барьяад, хангалга муугаар ябуулдаг байhаа. Тиимэhээ партийн районой комитет комплексно хангалга бухы район дотор нэвтрүүлхэ шухала болоно гээ. Энэ зэргэтэ холын малшад концерт наада хараха, библиотекэнуудhаа номнуудые абажа уншаха, медицинскэ худэлмэрилэгшэдтэ бэеэ узуулхэ аргатай болобо.

Худалдаа наймаанай худэлмэрилэгшэд малшадые hайнаар хангахын тулөө оролдолго гаргана. Энэнь ехэл hайшаалтай. Автомагазинуудай худэлмэрилэгшэд (район дотор бухэлдөө 10 автолавка тоолорлодог) саhа шуургаанhаа багашье тунхаригүй холын гуурта, haалиин фермэ болон отаранууда хурэжэ, малшадай захилнуудые гуйсэдгэнэ. Тобшолходо, ургэhэн жэл малшадта зориулагдажа, 146 концерт табигдаhан, 162 лекци уншагдаhан байна.

hуулэй удэрнуудтэ манай соёлшод, худалдаа наймаанай, медицинскэ, хун зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын албанай бухы худэлмэрилэгшэд убэлжэлгын уедэ худэлмэреэ улам эдэбхижуулхын тулөө бури шангаар оролдожо байнхай.

Э. БУДАЕВ,
худөө бэшэгшэ.

«БУРЯТШВЕЙБЫТ» НЭГЭДЭЛЭЙ «МОДА» ГЭЖЭ 4-дэхи АТЕЛЬЕГЭЙ ЭРЭШУУЛЭЙ ХУБСАhА ОЁДОГ БРИГАДА КОЛЛЕКТИВ СООГОО ТУРУУ ЗЭРГЭДЭ ЖАГСАДАГ. ЭНЭ БРИГАДА «СССР-эй 60 ЖЭЛЭЙ ОЙН НЭРЭМЖЭТЭ КОЛЛЕКТИВ» ГЭhЭН ХУНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭДЭ ХУРТЭНХЭЙ.

БРИГАДЫН ГЭШУУД БУРЯАДАЙ АССР-эй 60 ЖЭЛЭЙ ОЙЕ АЖАЛАЙ ЭРХИМ БЭЛЭГУУДЭЭР УГТАХЫН ТУЛӨӨ ОРОЛДОН АЖАЛЛАНА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зуун гарhаа) оёдолшод А. Пономарева, Г. Залуцкая Л. Басанова, С. Авдеева, Р. Алсаева.
С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

ГАЗЕТЫН АЛТАН ОЙ

Табин жэлэй саада тээ, 1933 оной январь hарада КПСС-эй Захааминай райкомой, арадай депутадуудай районно Соведэй орган болохо «Ажалай туг» газетын турүушын номер барлагдан гараа юм. Энэ ушарта зориулагдаhан баярай суглаан hаяхан Закаменск хотодо унгэргэгдэбэ.

КПСС-эй райкомой секретарь Р. В. Никитков баярай суглаа нээжэ, тэндэ хабаадагшадые, районой бухы ажалшадые амаршалаад, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, КПСС-эй Буряадай обкомой, КПСС-эй Захааминай райкомой болон районно Соведэй гуйсэдхэхэ комитедэй Хундэлэлэй грамотануудые «Ажалай туг» газетэдэ, тэрэнэй редакци болон типографиин хэдэн худэлмэрилэгшэдтэ барюулба. Газетын, типографиин, тэдэнэй худэлмэрилэгшэдэй, худэлмэришэн, худөө бэшэгшэдэй 50 жэлэй туршада хэhэн худэлмэри тухай элидхэл газетын редактор Н. Б. Будаев хэбэ.

Баярай суглаан дээрэ «Буряад унэн» газетын таhагые даагша Ц. С. Субанов, «Правда Бурятии» газетын корреспондент Н. М. Федотов, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай парткомой секретарь В. Г. Лаптев, олон жэлэй туршада тус газетын редактораар худэлhэн Д. Б. Дашиев, районой типографиин худэлмэрилэгшэ Т. М. Козлитина гэгшэд амаршалгын угэнуудые хэлэбэ.

Манай корр.

БУЛТАНАЙ ХАБААДАХА ХЭРЭГ

Советскэ районой байгаалиие хамгаалха эмхиин 27.600 гэшуудые тулөөлhэн 81 делегат тоосоото-hунгалтын районно конференцидэ сугларжа, унгэрэгшэ жэлдэ хэhэн худэлмэри тухай, байгаали болон городой ариг сэбэрые сахин хамгаалгын хэрэгтэ ушардаг дутуу дунданууд тухай ургэнөөр, шуумжэлхы ёhоор хөөрэлдэhэн байна. Байгаали хамгаалгын Бухэсоюзна обществын Советскэ районой соведэй турүулэгшэ В. К. Кукшинов хэгдэhэн худэлмэри тухай элидхэл хэбэ.

Тусэбтэ табан жэлэй даабаринуудые дуургэхэ хэрэгтэ КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сессиин баталhан шиидхэбэринуудые дайшалхы программа шэнгеэр совет арад угтан абаад, тэрэниие бэелуулхын тулөө, нэн турүун ажалай журамые шангадхахын тулөө бодото хэмжээ ябуулгануудые абажа эхилэнхэй,—гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ. Байгаали хамгаалха хэрэгтэ таатай зохид эрхэ байдал хангагдана. Тиимэhээ энэ талаар олон тоото хэмжээ ябуулганууд 1983 ондо бэелуулэгдэхээр хараалагдана.

Тоосоото уе соо байгаали хамгаалгын эдэбхитэдэй хусөөр ехэ юумэн хэгдээ. Энэ хадаа сэнгэн амарха газарнуудые шалгалга, hэргылэмжын худэлмэри, лекци болон хөөрэлдөөнууд гэхэ мэтэ болоно. Районой 11 дунда hургуули энэ хэрэгтэ ехэхэн хубитаяа оруулаа. «Ногоон патрульнуудта», набшаhата модод болон сэсэгуудые hуулгалгада hурагшад эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Илангаяа 1, 2, 3, 9, 33 болон 47-дохи дунда hургуулиин hурагшадай хэhэн худэлмэриие тэмдэглэмээр байна. Буряадай гурэнэй багшанарай институдай ба Зуун Сибириин технологическа институдай, кооперативна техникумэй студентнууд байгаали хамгаалгаар тусхай курсануудые шагнахаhаа гадна, лекци болон хөөрэлдөөнуудые унгэргэдэг, бюллетень-газетэнуудые гаргадаг, выставкэ болон кружогуудые эмхидхэдэг болонхой. Байгаали хамгаалгын районой 275 эмхи соohоо «Байкалрыбвод» управлениин эмхи онсо шалгарна. Тоосоото уе соо промышленна зуу гаран предприятиие шалгажа, байгаали хамгаалгын дуримые хазагайруулhан ушарнуудые элируулээ. Тингэжэ 8 предприяти 434 мянган тухэригэй яла тулэhэн байна. Тэрэшэлэн 55 лекци, 36 суглаа унгэргөө, телевидени болон радиогоор хэдэн хөөрэлдөөнуудые эмхидхээ, городто утаа уняар тараажа байhан 6 котельнэ хаалгаа.

Турэл городоо болбосон тухэлтэй болголгоор габшагай hара соносхогдоо hэн. Тэндэ 30 мянга гаран хун зон хабаадалсажа, набшаhата 886 мянган модон, 4 мянган сэсэг болон 60 гектар талмайда ногоон таригдаа. Энэ худэлмэреэрээ район турүу hуурида гаража, дамжуулгын Улаан тугта хуртэhэн байна.

— Муноо город соохи агаарые сэбэр байлгахын тулөө тэмсэл тон шухала асуудалнуудай нэгэн болоно. Энэ худэлмэри hулаар табигдаhаай. ГАИ-гай худэлмэрилэгшэдтэй энэ асуудалые шиидхэхэ ёhотойбди. Тэрэшэлэн Сэлэнгэ болон Удэ мурэнуудэй уhые ариг сэбэр байлгаха хэрэг—улаан-удынхидэй бултанай хэрэг мун. Тиимэhээ Буряад ороной ниислэл хотын сэбэр агаартай, ургамал мододтой арюун hайхан уhатай байхын тулөө бухы хун зониие энэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсуулая,—гэжэ элидхэлшэ уряалаа.

Эрдэм, техникын узэгдөөгуй ехээр хугжэжэ байhан уедэ байгаали хамгаалга шухалын шухала асуудал гээшэ. Промышленна предприятинуудай утаан болон тортог городой агаарые бузарлана. Зарим предприятинуудай уйлэдбэриингөө улэгдэлнуудые гуримгуйгөөр эндэ тэндэ хаяжархиха ушар узэгдэнэ. Тиимэhээ промышленна предприяти бухэндэ байгаали хамгаалха талаар шалгалтын постнуудые байгуулхыень дурадханаб,—гэжэ Кировэй нэрэмжэтэ заводой мастер В. П. Корнева мэдуулбэ.

Хомор болоhон ургамалнууд болон амитад СССР-эй ба Буряадай АССР-эй Улаан ном соо оронхой. Жэшээлбэл, юрын лэ тэрэнги, ургы гэхэ мэтэ. Городоймнай колхозно дэлгуур дээрэ илангаяа хабартаа бухэли хунэгөөр тэрэнгиин эшэнуудые худалдажа ябаhан хунуудтэй манай патрульнууд тэмсэл хэдэг гээшэ. Муноо 2-дохи классай hурагшадые байгаали хамгаалгын эмхидэ орохыень бэлдэжэ байhан тухайгаа 1-дэхи дунда hургуулиин 8-дахи классай hурагша Л. Ключерева хөөрэбэ.

Дунда hургуулинуудта, промышленна предприятинуудта болон эмхи зургаануудаар ябажа, ойлгууламжын, hэргылэмжын худэлмэриие улам hайнаар табиха тухай кооперативна техникумэй багша Г. Я. Ерофеева, ургамал модонуудай удха шанар болон тэрэнэй дуургэдэг уургэ тухай Горзеленстройн ахамад инженер А. Н. Морозова, гол мурэнэй уhа болон агаарые ариг сэбэр байлгалга тухай байгаали хамгаалгын республиканска эмхиин турүулэгшын орлогшо И. А. Игнатьев хэлэбэд.

Конференциин тугэсхэлдэ байгаали хамгаалгын районно эмхиин шэнэ совет, республиканска конференцидэ хабаадалсаха тулөөлэгшэд hунгагдажа, 1983 оной социалис уялганууд абтаба.

Б. ЦЫРЕНЖАПОВ.

ОВЕТ УРАН зохёолшодой Бухэсоюзна нэгэдэхи съездын дуурэhэнэй hуулээр 1934 ной сентябриин 3-да Алексей аксимович Горький съездын легадуудтай — Сибириин хёолшодтой (тэдэнэй дунда манай Солбонэ Туя, Сани Ширабон, Елена Хоринская байлсаа) уулзаhан байгаа. Горький хадаа сибирягууе Москвагай Мало-Никитая уйлсэдэхи өөрынгөө гэр-

нэ Туя, Дамба Дашинимаев, Бато Базарон гэгшэдые Улаан-Удын вокзал дээрэ олоороо ерэжэ удэшэбэбди. Бугэдэнэймнай шарай сэлмэг, сэдьхэл хухюун, бэе солбон. Хэмнайшьеб тэндэ Цокто Номтоевой «Паровоз» гэдэг шулэгые дурдана, урагшаа зудхэхөөр бэлэн болоод, уурал бааян, уухилан байhан паровозой хажууда тэрэ шулэгынь шэнэ удхатайгаар дуулдаа hэн.

орон дотор хун болбол ямар ехэ эрхэ сулөөтэйгөөр, элдин аажамаар амисхална гээшэб!» — гэжэ бэшэhыень муноошье уншахада, омогорхон баясамаар.

Солбонэ Туя, Хоца Намсараев, Дамба Дашинимаев, Бато Базарон нютагаа бусажа ерэhээр, ябаhан ябадалаа, узэhэн хараhанаа олоной урдашье, нухэдэйнгөө дунхэриг соошье, суглаа хураалнууд дээ-

БУРЯАДАЙ ЗОХЁОЛШОДОЙ ДАРДАМ ХАРГЫ

ДУРДАЛГАНУУД

уриhан байгаа. Сибирьтэ ан зохёолой ажалай ургэжэ, хугжэжэ байhан тухай аксим Горький тэрэ хөөрэлөн дээрэ дуулахадаа, тэнга hуулсаhан манай буряад хёолшодые хёрхо нюдөө өөрhониинь сохом hэн.

— Хизаар нютагтнай олон лэтэ зонтой байна. Таанад — сибирягууд, бага яhатанай хёолшодто туhалха ёhотойт... — гэжэ заагаа hэн гээд, Сибириин элитэ зохёолшо Афасий Коптелов дурдалга соо hануулна.

Максим Горькиин тэрэ дурасхаалта гэртэ уригдагша олон тумэн аилшадай баhа нэгэ булэгынь хадаа тэрэ уеэр Москва ошоод, уран зохёолшодой съездэ орохо золтой байhан Эрхуу хотын зургаадахи hургуулиин литературна улгэмэй арбан табан ухинууд байгаа. Тэдэнэй дунда буряад хубуун, hуулдэ зохёолшо болоhон Баяр Шаракшинэ ябалсаа. Тэдэнэр «Шантар хамартанай бааза» («База курносых») гэжэ ном хамтаржа бэшэhэн, тэрэнээ Максим Горькидо харуулха hанаатай ошоhон байгаа. Тэдээндэ хандажа, А. М. Горький иигэжэ хэлэhэн юм:

«Таанар согтой солбон, золтой баяртай ажаhууха байнат. Соведуудэй орон оюун элигтэ хунуудээр гайхашаа рама урэжэл ехэтэй, юунб гэхэдэ, бэлигэ хугжөөхэ рга сулөө ажалша бухы улад эндэ олгогдонхой. Сулөө ажалай байhан газарта жал хадаа унэн сэхэ байха, ран hайханай хэрэг болохо ргэтэй бшуу».

Эдэ бухы сэхэ сэбэр заабаринууд манай уран литературын haлбаран сэсэглэхэ ябадалда айхабтар туhатай утэгуулгэ болоhо угэhэн юм. Хажам ехэ Сибириин урэжэл айта хурьhэн дээрэ, агууехэ род арадай хусэл тугэлдэр ёлой суранзата нулөөн доо, Коммунис партиин ленинскэ национальна гол шугамые унэн сэхээр баримталан бажа, буряад совет уран зохёолой бурьялан хугжэжэ ерэhэниинь — энэ.

Тэрэ гэhэн сагhаа хойшо манай уран зохёолшод бухы Совет ороной олон ундэhэ яhатанай уралан соёлой ажалтантай холбоо барисаагаа улам батадхажа, Советскэ Союзай тубэй ехэ хото городуудай, союзна болон автономито республиканудай уран зохёолшодтой нюураараа ушаржа, тэдээнэйдэ нухэдэй ёhоор айлшалжа, зохёолойнгоо ажалай дуй дуршэлые андалдан хубеалдажа эхилhэн юм. Энэ талаар 1936 ондо манай булэг зохёолшодой Совет орон соогуураа аяншалжа ерэhэниинь онсо ехэ удха шанартай байгаа.

...Август hарын аяма хабуун удэр hэн. Уран зохёолшод Хоца Намсараев, Солбо-

— Зай, замдаа hайн ябагты! — гэжэ Ц. Дон бултанайнь гарые барина.

— hайн hайхан ябагты!..— гэлдэн, гараараа даллан, занган гээгдээ hэмди.

— Ехэл юумэ узэжэ ерэхэнь гээшэ, — гэжэ Ц. Дон бодолгото болоhоор хэлээ hэн.

— Юрэдөө, би ошолдохо байгааб, — гэжэ Даши Чернинов обтоhон горидоhоноо нюужа шадаагуй, сэхэ руунь табижархёо hэн...

Тэрэ уедэ 5—6 хоножо, Москва хурэдэг байгаал даа. Тэдэ дурбэмнай Москва хурөөд, поездhоо буумсаараа шахуу, ВКП(б)-гэй ЦК-гай соёл-гэгээрэлэй таhагта уригдаhан, Уран зохёолшодой холбооной правлениин харюусалгата секретарь, элитэ партийна худэлмэрилэгшэ байhан В. Ставскида халуунаар угтуулhан байгаа. Солото уран зохёолшо Анна Караваеватай хамта манай зохёолшодтой удаан хөөрэлдэhэн байха юм. В. Ставский иигэжэ хэлэhэн гэжэ мэдэнэбди: «Танай энэ аяншалга хадаа Советскэ Союзай арадуудай литераторнуудай хоорондо бодото халуун барисаа байгуулха ехэ худэлөөнэй эхин гээшэ. Буряад-Монголой республикын, тэрэнэй хутэлбэрилэгшэ нухэр Ербановай өөhэдынгөө зохёолшодой делегацие аха дуу республикануудаар ябахые эльгээжэ гаргаhан энэ уусхэлыень бидэнэр имагтал hайхашааха тэды бэшэ, харин СССР-эй арадуудай тулөөлэгшэнэрэй хоорондохи барисаанай иимэ hайхан узэгдэлые саашадань толгойлон хугжөөхын тулада дэмжэжэ абаха ёhотойбди».

Тэрэ аяншалгада манайхин гурбан hара улуутэй саг соо ябажа ерэhээр, тодорхой тоосоогоо хэhэн байгаа: «Бидэниие хаа хаана илгаагуй баяртайгаар амаршалан угтаа. Манай улаан ниислэл Москвагай, Ленинэй городой эмхи зургаануудай тулөөлэгшэд, Беломорканалай эрхим хунууд, Украинын, нарата дулаан Крымэй, номин сэнхир Абхазиин, убэл зунгуй халуун Аджариин ажалшад бидэниие маша ехэ хани ёhоор угтан абаа. Пролетарска революциин хэрэгэй тулөө ами наhаяа угэhэн 26 эрэлхэг тэмсэлшэ-баатарнуудай орон — сэсэглэжэ байhан Азербайджан мун лэ тиимэ дулаанаар угтаа, омог толгойто хабсагайнууд болон ульгэртэ уулын хумэгуудтэй республикын — хадын Дагестанай ажалшад манай ерэхэдэ, мун лэ тиимээр амаршалаа. Гайхамшагта ульгэр домогуудай орон — совет Армени манай делегацие хани барисаанай халуун сэдьхэлээр угтаа. Ингэжэ бидэниие хаа хаанагуй социалис байгуулалтын асари ехэ далайсаар, зохёолой ажалай бусалма халуун охёор, баяр баясхалангай haлбаралгаар угтаhан байна. Социализмын гуурэшье дурдан хөөрэhэн, шулэгууд, очеркнууд, замай тэмдэглэлнууд соогоо оло дахин ураар бэшэhэн юм.

Солбонэ Туя Абхазиин хизаар ороной музей соо хараhан олон унгын гэрэлтэ зэндэмэни шулууе арадуудай хани барисаантай жэшээлэн зураглажа бэшэhэн байдаг: «Социалис Холбоото оромнай олон унгын тэрэ зэндэмэни шулуун мэтэ, самсаал хабhан бухэнэйнгөө тапаршагуй нэгэдэлээр бата, хатуу, шэрээмэл, бага ехэ ундэhэтэн зонойнгоо жэншэдгуй пайхан гайхамшаг хани барисаагаар илагдашагуй хусэн тугэс, адар аажам, нягта бэхи.

Агууехэ хани барисаанай хурээлэн соо, энэ ехэ холбооной рельс харгыгаар, уhан замай шлюзнуудээр бидэ хизааргуй ургэн ехэ орон соогуураа хэдэн арбаад мянган километр ябабабди.

Зубынь аргагуй, «Ужам даа турэл hайхан оромнай....» гэhэн тодо hайхан угэнууд бидэнэр тухай, Соведуудэй ороной жаргалта эрхэтэд тухай ханхинан гарана хаям».

Хоца Намсараев тэрэ ябадал тухайгаа олон дурдалга, очерк болон статьянуудые манда орхиhон байна. Тэдэнэйнь дунда «Гори» гэжэ очерк, «Агууехэ хун тухай дурасхаал» гээшэнь эли hанагдана, мун газетэнуудтэ статьянуудынь гараhан байха. Тэрэ бухэндөө Хоца Намсараев ушарhан уулзаhан hонин-hонин хунууд тухай, совет хунуудэй согтой дорюун ажал тухай онсолон зураглаhаниинь ушартай:

«1936 оной сентябриин 20-ной углөөгуур агаарай байдал маша тунгалаг, эгээлэй нюдөөр холо хаймадан харахада, Кавказ ороной гайхамшаг hуртэй хада ууланууд сагаан мунгэн дуулгануудаар огторгой хадхан байна, тэдэнэй дундаhаа онсо тодорхой Казбек уула «хамагай оройгоор ял- байна.

Тэндэ хухэ номин огторгойн энгэр дээрэ алтан туяа сасаржа, Ленинэй орден шэнги углөөнэй шэнэхэн наран өөрынгөө удхэн хурса гэрэлые, унгэ буриин урэ жэмэс, алтан алимаар бэелуулэн, хунэй жаргалта hайхан байдалые жаргалангай сэсэглигээр шэмэглэн угэнэ...»—гэжэ Кавказай убэр талын оронуудай тухэл хэлбэриие, баялиг байгаалиие зураглан бэшэнэ.

Тбилиси городто зурхэ худэлгэмэ шухаг hонин хунтэй уулзаhанаа хөөрэгшэ hэн. Тэрэ хун (нэрэ, обогыень бэшэжэ абаhан аад, тэмдэглэлнууд соогоо оложо ядагша hэн) Ленин багшатай хамта гадаадын оронуудаар эмиграцида ябалсаhан, Февралиин хубисхалай hуулээр нютаг ороноо бусажа ерэhэн байгаа ха. «Ленинэй хажууда байhан, Ленинтэй хөөрэлдэhэн, хамта ябалсаhан, заабариинь шагнаhан хун!» — гээд, Хоца Намсараев бэшэрэнгы хоолойгоор дабтан-дабтан хэлэдэг байгаа. «Муноо тиимэ улад усөөн, буряадууд соохоо нэгэн-хоер лэ хун» гээд, бодолгото болоогшо бэлэй. Грузиин зохёолшодой хундын саилалган дээрэ уригдаhан тэрэ убгэнэй хөөрэлые ехэ hонорхоноор бидэндэ дамжуулдаг hэн: «Владимир Ильичэй хажууда ябахада, ехэ hайхан зулгы зантай, наадажа, энеэлдэжэ, забhартань ходо hургаал хэлэжэ, дахин-дахин hануулжа ябадаг, тиигээд зарим уедөө, сахилгаан мэтэ, хурса тургэн угэтэй hэн...».

Ленинэй музейдэ, тэрэнэй Кремльдэхи кабинет болон байрада ороhоноо хэлэхэдээ, агууехэ вождьтой бэеэрээ уулзалан шэнгеэр, онобшотой бэрхээр уянгатуулан хөөрэхыень шагнахада, аймшагтай hонин байгша бэлэй.

Дашинимаев Базарон хоерынь тубэй дээдын ниислэлдэ турүушынхиеэ ошоhон, юрэ тиимэ холуур анха турүун аяншалhан улад болохолоороо, нугөө хоёройнгоо энеэдэн шогто яhала дайралдаhан, «тугалай бэлшээриhээ гараагуй хоер» гуулэhэн байгаа ха. Гэзд энэ аяншалгаhаа тэдэнэй сэдьхэл ехэтэ худэлhэн, хараhан узэhэн бухыhөө зохёол урлалайнь урма зориг бури эршэдэhэн байна. Дамба Дашинимаевай шэнэ маягаар, ород поэзиин хэмжуурээр тэрэ жэлдэ зохёоhон «Тосон» гэжэ эрхим шулэгэйнь ород поэзиин удха маягые бэедээ шэнгээн абаhаниинь эндэhээ удхатай. Мун А. С. Пушкинай «Кавказ» гэжэ шулэгые, Л. Н. Толстойн «Кавказай олзо хун» гэжэ повестиие оршуулhаниинь миин тушаан болоhон ушар бэшэ байгаа. Бато Базарон совет уеын суута Беломорканалай барилга дээрэ ябаhан тухайгаа «Хоёр Север» гэhэн ехэхэн шулэглэл найруулhан юм.

Тэрэ баясхаланта аяншалгаяа дунлэн тобшолhон шэнгеэр, Хоца Намсараев В. И. Ленинэй музейдэ ороhоноо иигэжэ хөөрэгшэ hэн:

— Ленинэй умдэжэ ябаhан, хуушаран татаhан хара хилэн захатай дэгэл, зунай кепкэ малгай, ботинка гутал гэхэ мэтэ хубсаhыень хараhан байгааб. Манай Ленин багша юрын арад зонhоо илгаржа харагдахаар гоё хубсаhа умдэдэггуй, эгээлэй юрын лэ зантай хун байгаа ха гэжэ абаhаар hанагдаа hэн. Иимэл хадаа, арадай сэдьхэл зурхэндэ шэнгэшэhэн, унэхөөрөө арадай эсэгэ, арадай багша байгаа бшуу гэжэ hанаадхихадаа, эжэ эхигуй уяраа hэм.

—...Нэгэ гайхамшаг туухэтэ гуурhа харапан байнаб. Хуушабтар муухан, нариихан модон эшэтэй гуурhан байгаа бэлэй. Владимир Ильич энэ гуурhаар Зублэлтэ засагай турүушын Декредуудые бэшэhэн, турүушын тогтоол заабаринуудта гараа табиhан байна гэжэ hанахадаа, тэрэниие дэлхэй дээрэ юугээршье жэшээлжэ ульгэрлэшэгуй нангин гуурhан гэжэ мэдэрээ hэм...

1936 он хадаа Хоца Намсараевай намтарта тусгаар ехэ дурасхаалта жэл байгаа. Парти, правительствын ударидагшадые манай Буряадай ажалшадай тулөөлэгшэд бараалхажа, тэрэ туухэтэ уулзалганда хабаадаhан Хоца Намсараев өөрэйнгөө «Цыремпил» гэдэг повестиие гарай бэлэг болгоhон, шэнэ шулэгөө Кремль соо уншаhан юм. Удаань Бухэсоюзна староста Михаил Иванович Калининай гарhаа орон турын дээдын хайра — Ажалай Улаан тугай орден абаhан байна.

Цэдэн ГАЛСАНОВ.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ГОРНЯГУУДАЙ ТУСЭБУУД БОЛОН АЖАЛ ХЭРЭГУУД

БЕРЛИН. 1983 ондо хараалагдаhанhаа табан процентээр ехэ продукци уйлэдбэрилхэ, 4,5 миллион маркын материал алмаха ба ажалай бутээсые 6 процент дээшэлуулхэ гэhэн зорилгонуудые Зенфтенбергдэхи хурин нуурhэнэй ехэ комбинадай коллектив урдаа табинхай.

1983 оной худэлмэриин тусэбуудые зубшэн хэлсэлгэдэ предприятиин хэдэн зуугаад худэлмэришэд, инженернууд болон техникууд хабаадалсаhан байна. Уйлэдбэриин эршэ дэлисые шангадхаха, тухеэрэлгэнууд болон худэлмэриин сагые бодомжотой зубөөр хэрэглэхэ, туухэй эд ба материалнуудые алмаха талаар тэдэнэр хэдэ хэдэн дурадхалнуудые оруулба.

Тугэсэжэ байгаа жэлдэ туйлагдаhан ажалай амжалтанууд сэрэдүйн уйлэдбэриин туйлалтануудай ундэhэ hуурынь болохо юм. 14 мянга гаран хун зонтой коллектив тусэбhөө гадуур 170 мянган тонно хурин нуурhэ, 83 мянган тонно брикет уйлэдбэрилhэн, ажалай бутээсэ 1,8 процент дээшэлуулhэн байна.

СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУДАА — БОЛЗОРhООНЬ УРИД

УЛААН-БААТАР. МНР-эй ашагта малтамал олзоборилгын промышленностиин туруу предприятиин — зэдэнмолибденэй ашагта малтамал шанаржуулгын «Эрдэнэт» комбинадай шахтернууд СССР-эй 60 жэлэй ойн хундэлэлдэ абаhан социалис уялгануудаа болзорhоонь урид дуургэбэ. Монгол-совет хамтын предприятиин интернациональна коллектив бухы дунгуудээр тусэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлэй даабаринуудые баhал дуургээ. Жэлэй дуурэтэр улэhэн саг соо комбинадай горнягууд тусэбhөө гадуур 30 миллионhоо дээшэ тугригай продукци уйлэдбэрилхэ.

ДОМТО УРГАМАЛАЙ БАЯН УРГАСА

СОФИ. Эм домто унэтэ ургамалай — ромашкын уйлдэр баян ургаса Кюстендильскэ округой кооператорнууд ургуулба.

Ромашкын сэсэгуудтэ зэрлиг сэсэгэйхидэ орходоо 3 дахин ехэ эфирнэ тоhон бии байна гэжэ лабораторно шэнжэлгэнууд харуулаа. Эндэ Болгариин Наукануудай академиин Ботаникын институдай хубита бии. Тамхинай ургамалнуудай хуряагдаhан талмай дээрэ намартаа ромашкын урэhэ тарьяад, хабартаа хуряаха гэжэ эрдэмтэд дурадхаhан байгаа. Ургамалнуудай гансал сэсэгуудые суглуулха тухеэрэлгэ механигууд зохёон бутээгээ hэн.

Тамхинай плантаци дээрэ ромашка тарижа ургуулхада, тамхинай ургасые дээшэлуулдэг ба шанарыень hайжаруулдаг гэжэ урэ дунгуд харуулна. Муноо уедэ институдай худэлмэрилэгшэд бусад тухэлэй домто ургамалнуудые тарижа ургуулха арга технологи зохёоно.

ТАСС АПН ХИЛЫН СААНАhАА

УНДЭР СЭГНЭЛТЭ

НЬЮ-ЙОРК. Уласхоорондын эмхиин штаб-байшан соо унгэргэгдэhэн пресс-конференци дээрэ ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяр угэ хэлэхэдээ, совет эб найрамдалта шэнэ уусхэлнуудтэ ундэр сэгнэлтэ угэбэ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой оруулhан дурадхалнууд, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай Прагада баталан абаhан Политическэ декларации дотор гаргагдаhан уусхэлнууд тушаа тэрэ хэлэхэдээ, эдэ дурадхалнууд буу зэбсэгуудые хуряалгын суудалнуудаар хөөрэлдөөнуудые унгэргэхын тула таарамжатан hайн эрхэ байдал байгуулгада нулөөлхэ байна гэжэ мэдуулээ.

1983 ондо буу зэбсэгуудые хуряаха асуудалнуудаар ургэн ехэ хөөрэлдөөнуудые эхилхэ арга олгохо байха гээд найданаб гэжэ ООН-ой Генеральна секретарь хэлэбэ. Энэ асуудалаар хугжэлтэ дэбжэлтын туйлагдаагуй байhан ушар дэлхэй дээрэхи тугшуурилэн гол шалтагаан болоно.

Эб найрамдалай тулөө, уласхоорондын орёо нарин асуудалнуудые, илангаяа уласхоорондын муноонэй байдалые шиидхэхын тулөө тэмсэлдэ ООН-ой арга боломжонуудые ургэнөөр хэрэглэхыень Х. Перес де Куэльяр уряалба.

Буу зэбсэгуудые хуряаха асуудалнуудые шиидхэхэhээ гадна, Дунын Зуун зугтэхи, Намибидахи байдалые гуримшуулха, мун дэлхэй дээрэхи экономическа байдалые hайжаруулха гээшэ ООН-ой шиидхэхэ гол зорилгонууд болоно гэжэ ООН-ой Генеральна секретарь тэмдэглээ. ООН хадаа Дунын Зуун зугтэхи байдалые шиидхэхэ эгээл таарамжатай хуралдаан болоно гэжэ тэрэ хэлэбэ. Африкын урда хубидахи байдалые дары тургөөр шиидхэхэ шухала гэжэ Х. Перес де Куэльяр мэдуулээ.

БАТА ЭБ НАЙРАМДАЛ ХАНГАХА!

БЕРЛИН. «Бата эб найрамдал хангаха», «Империалис гурэнуудэй буу зэбсэгуудые урдилдэн бутээлгэдэ эсэс табиха» — гэhэн уряа лозунгнуудтай олоной хабаадалгатан митинг Берлинэй Люксембургплац гэдэг талмай дээрэ болобо. ГДР-эй ниислэл хотын ажалшад тэрээндэ хабаадаhан байгаа. СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшууд И. Герман, К. Науман, К. Хагер, республикын ниитын эмхинуудэй тулөөлэгшэд, промышленна предприятинуудай худэлмэрилэгшэд, залуушуул тэрээндэ хабаадаhан байгаа. Фашис диктатурые Германида нэбтэрэн дэлгэруулгые болюулха зорилготойгоор Берлинэй олон мянган худэлмэришэдэй хабаадалгатай жагсаал табин жэлэй урда тээ эгээл эндэ, Люксембургплацта болоо hэн.

Муноо уедэ ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын, уласхоорондын аюулгуй байдалые бэхижуулхын тула бухы юумэ хэхэ шухала гэжэ митинг дээрэ угэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ. СССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойн хундэлэлдэ зорюулагдажа Москвада болоhон баярай суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой гаргаhан бутэмжэтэй hайн совет уусхэлнуудые, мун Варшавска Договорто хабаададаг гурэнуудэй Политическэ зубшэлэлгын комитедэй Прагада болоhон зублөөнэй Политическэ Декларации дотор оруулагдаhан дурадхалнууд эдэ зорилгонуудые шиидхэхэдэ ехэ удха шанартай байна. Тэдэниие бодото дээрэнь бэелуулгэдэ туhалха гээшэ мунөө уеын гол зорилго болоно.

ВФП-гэй МЭДУУЛГЭ

ПРАГА. Баруун-Урда Азиин ба Зуун Африкын 19 гурэниие нэгэдуулдэг ээрхэг туримхэй хусэнуудые дары тургөөр эльгээхэ зорилготой тубэй командованиие — «Сенткомые» байгуулга Сагаан байшангай милитарис политическэ хараа шэглэлтэй байhыень баталба гээд Профсоюзуудай Бухэдэлхэйн Федерациин эндэ тараагдаhан мэдуулгэ дотор хэлэгдэнэ. Дэлхэйн энэ райондохи байдалые тогтуурингуй болгохо гээшэ «Сенткомой» гол зорилго болоно. Вашингтоной энэ алхам Индиин океаниие амгалан тайбан байдалай зоно болгохо гэhэн ябуулгануудта зурюу харша байна. Рейганэй захиргаанай «ажабайдалай аша туhа» хадаа энэ райондо байрладаг бухы гурэнуудэй бэеэ дааhан ба экономическа дулдыданги бэшэ байдалда аюул тохёолдуулдаг транснациональна монополинуудай аша туhа болоно.

Профсоюзуудай Бухэдэлхэйн Федераци Вашингтоной империалис хараа бодолые, тэдэнэй бэлэдхэлнуудые эрид буруушааха зуураа, дэлхэй дээрэ дайнай аюулые зайсуулан сарахын тулөө, бата эб найрамдал хангахын тулөө тэмсэлээ нэгэдуулхыень профсоюзуудай организацинуудые, эб найрамдалта хусэнуудые уряалба. США-гай сэрэгэй - промышленна комплексhоо американ худэлмэришэд өөhэдөө хохидоно гэжэ мэдуулгэ дотор хэлэгдэнэ.

«ВОЛГО МҮРЭН ЗҮРХЭН СООМНИ»

1941 оной июниин халуун нэгэ үдэр Нарhатын дунда hургуулиин залуу багша Владимир Васильевич Балханов загаhа агнажа садахадаа, зунай наран доро мүнгэн хашарhануудаараа ялалзан баигаа ялааганаар халима дүүрэн шахуу гэхээр бишыхан модон онгосоёо эрье худар залажа, хүхэ ногоон уhанаи нюрууе долгисуулан, яаралгүй hэлюурдэжэ мэдэбэ. Бүхы эсэнги бэень тэниин, халуу бусалжа, тархинь жэгтэй hонор болоодхибо. Аяар холоhоо Бага Яруунын эгсэ эрье дээрэ зогсоhон елэн хара нюдэтэй Галя hамгаяа обеорходоо, дуу дуулаха дураниинь хүрэбэ. Сэдьхэлынь тиимэ дүүрэн, сэээжэнь баяраар халижа ябаа бшуу: «Тамара, онгосо манай, тангил гансал тээшэмни...».

Ай даа, айдар ганса нүхэрни аймшагтай мэдээ дуулаад, hууха байха газараа оложо ядахадаа, hуха харайн бодожо, нуурай энэ эгсэ эрье ерээд, нулимса гоожуулан хүлеэжэ байна гэжэ эгээ тиихэдэ Владимир хаанаhаа мэдэхэ hэм. Зүгөөр дүтэлэн ерэхэдээ, зүдэрhэн Галиингаа гансата харлашаhан шарайень хаража, хүхюун дуугаа хуряажа: «Хүүгэднай үбдэшөө гээшэ гү?»— гэжэ тэсэжэ ядангяар шэбшэхынь тэндэ, нуурай номгон нюрууе залд гэтэрнь доhолгон:

— Дайн!—гэhэн эхэнэр хүнэй сошордомо хашхараан зэдэлээ бэлэй.

Дайн... Энэ үеын гашуун амтые Владимир Балханов удангүй арhа мяхаараа, ами бэеэрээ мэдэрээ hэн. Зүгөөр ямаршье сэрэгэй бэлэдхэлгүй хүбүүдые хара утаагаар соробхилон байhан баруун фронт гансата эльгээгээгүй hааб даа. Хэдэн hарын туршада тэдэнэр Шэтэ шадарай элhэтэ добонуудые хулганаанай татаринуудтал hалаатаhан окоп болгон малтаhан, шэнэ шэнэ буу зэбсэгүүдые шудалан үзэhэн, ногоон гимнастеркынгоо ара нюрганда сайбар хүлhэнэй тэмдэг сараа үлөөhэн, Байгалай үмэнын халуун наранда шаруулhан, сагаан хюруудань хайруулhан лэ байха.

Энэ үедэ фронтhоо hанаа үнөө зобоомо мэдээнүүд абтажал байгаа. Илангаяа Москва шадарhаа... Удаань баранай ой ухаанда гэнтэ Сталинград гэhэн гүн удхатай үгэ мартагдашагүйгөөр хадуугдаа hэн. Үдэрhөө үдэртэ баруун фронт мордохоёо зэhэжэ эхилhэн Байгалай үмэнын сэрэгшэд энэл Волгын эрьеын амгалан тэнюун сагта тракторнуудаараа суурхадаг хото ерэхэбди, тэндэл тулалдаанай охиие, туулган хатуу амисхаалыень түрүүшынхиеэ бэе дээрээ үзэхэбди гэжэ хаанаhаа мэдэхэ байгааб даа! Хахинаhан пульман-вагонууд соо хахад hара шахуу ябажа, эгээл эндэ хүрэхэдөөшье, үлүү ехээр гайхаhан, гэлыhэн байгаагүй ёhотой. Юуб гэхэдэ, тэрэ холын 1942 оной намар айхабтар шахардуу байдал Сталинградтал тохёолдожо, ородой агуу ехэ мүрэн дээрэхи хотын түлөө эхилhэн үхэлтэ байлдаанhаа бүхы дайнай ябаса, тэрэнэй хуби заяан дулдыдаха болоод байгаа бшуу.

Эшелонhоо хүсэд буужа үрдеэгүй байтарнь, бүрхэг тэнгэриин сайбар хаяатай үүлэдэй дундаhаа гажа буруу хүнхинөөн гансата соностожо, хас тамгатай самолеедууд харагдаад, хаана яанагүй бомбо тэhэржэ эхилээ hэн. Сталинградые хамгаалжа байhан сэрэгшэдэй юунэйшье болоогүй юумэ шэнги яаралгүй шамдуухан хэhэн хэрэгээ үргэлжэлүүлхые обеорходоо, иимэ бомбодолго эндэ үдэр бүриин, юрын үйлэ ушар юм байна гэжэ Байгалай үмэнэhөө ерэhэн хүбүүд ойлгоодхёо бэлэй. Үнэхөөрөөшье, город соогуур ябахадань, Волго мүрэниие дабажа, нүгөө эрьедэнь гарахадань, бүтэн гэр үгы шахуу. Утаа униар. hохор хүнүүд шэнги болошоhон сонхогүй, hандарпан гэрнүүд, Үхибүүдэй уйлалдаан. Суута тракторна заводой хажуугаар үнгэрхэдэньшье, хон-жэн. Баhал утаа униар, дариин үнэр...

Иимээр лэ Владимир Балхановые Сталинград угтаа юм.

Зүгөөр фронт Волго мүрэн дээрэхи хото үшөөл хүреэгүй байгаа. Тиимэhээ 62-дохи армиин бүридэлдэ ороhон Байгалай үмэнын сэрэгшэд зуугаад шахуу модоной газарта оршодог Калач хүрэжэ, тэрэнэй эгээл баруун хүбөө шадар хоробо. Хоробошье гэжэ даа... Үдэртөө хоёр-гурба дахин фашистнуудай добтолгые сухарюулха баатай болоогшо hэн. Одоолшье эндэ, нойтон окопой оёорто хэбтэхэдээ, үхэр буугай хүндэ hомонуудай эшхэрээнэй замхаха хирэндэ Миша хүбүүгээ, оройдоол хоёртой Лариса басагаяа, Галина нүхэрөө дурсан, ерээдүй тухайгаа бодолдо абтадаг бэлэй: «Хэзээ нэгэтэ дахинаа Буряад оронойнгоо амгалан хүхэ тэнгэри хараха гээшэ гүб? Үужам hаруул класс соо hууhан үхибүүдтэ физикэ зааха заяан дахинаа гудаха гү!» Теэд Владимирай иимэ бодолнуудые «мессернүүдэй» hиинаан, үнөөхи снарядуудай эшхэрээн таhалдаг hэн.

Августын hүүл багаар хоёр hара соо эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэжэ гараhаар 62-дохи армиин сэрэгшэд гэдэргээ сухарин, Сталинградай үйлсэнүүдтэ орохо ушартай болоо лэн. Тэдэнэй эрхэ байдалынь хүшэр хүндэ бэлэй. Нэгэшье бүтэн дивизи байхагүй. Бүхэли танкова бригадануудта арай шамай аробан дайшалхы машина олдоо hаа, олдохо жэшээтэй. Тиихэдэ буу hомоор, түлишөөр хангалга газардажа эхилээ. Юуб гэхэдэ, Волго мүрэн дээрэхи хүүргэнүүд бута hүрэнхэй. Урагша хойшоо hүндэлдэг онгосонууд саг үргэлжэ дайсадай үхэр буугай hомон доро тамардаг hааб даа. Энэл үедэ «Алхамшье гэдэргээ сухарихагүй!», «Волгын нүгөө эрьедэ манда газар дайда байхагүй!» гэhэн уриал зэдэлжэ, түрэл болоhон Сталинградаа амин голтоео сасуулжа хамгаалха талаар ойлгууламжын аихаотар ехэ хүдэлмэри ябуулагдадаг hэн. «Командирнууд, штабай офицернүүд болон политорганууудай дурадхалаар энэ хүдэлмэридэнь бидэшье, багшанар, хасаададаг байгаабди», —гэжэ Владимир Васильевич хөөрэнэ.

Асфальтаар хушагдаhан үйлсэнүүдтэ, hандарhан гэрнүүдэй хооhон таhалгануудай соо байрлан түбхинэhэн, Байгалай үмэнын сэрэгшэд баhал үдэрэй хэды дахин добтолгодо ородог, фашис дээрмэшэдэй урагшаа дабшаха hэдэлгэнүүдые буруу hүргэдэг hэн. Бекетовкэ гэжэ hуурин шадар hүжэрhэн нэгэ тулалдаан. Владимир Васильевичта мүнөөшье болотор мартагдадаггүй. Хирэ-хирэ болоод лэ тус тулалдаан зүүдэндэнь орожо, хүйтэн хүлhөөр хушагдаhан нюргатай, хүндөөр сохилhон зүрхэтэй hэришоод, удаан удаан унтангүй хэбтэдэг hэн. Тэрэ үдэр стрелково ротонь добтолгодо ороходоо, хороод байhан бүлэг фашистнартай нюур нюураараа уулзашоо бшуу. Эндэ буудалдаха бэшэ, харин жадаар, улаан гараараа тэмсэхэ ушартай болоогдоо hааб даа. Тиихэдэл суг хамта ябаhан олохон лэ нүхэдынь алуулаа hэн. Загарайн районhоо дайнда мордоhон багшанар Куриганов ба Стариков, Яруунын Шевчук, Богданов, Чойбонов гэгшэд хэтын хэтэдэ түрэл болоhон Сталинградай газар дайдые дэрлэн хэбтэхээр тэндээ үлөө бэлэй.

— Волго мүрэн дээрэ болоhон агууехэ байлдаанай 40 жэлэй алдарта ойе бүхы совет арадай баяр ёhолол оршондо тэмдэглэжэ байхада, сэдьхэлээ хүдэлгэн тэдэл дайшалхы нүхэдөө дахин дахин hанаандаа оруулнаб, — гэжэ Владимир Васильевич Балханов мүнөө хөөрэнэ. — Дурасхаалынь мүнхэл! Юундэб гэхэдэ, тэдэнэр, Сталинградай сэрэгшэд, түрэл Совет оронойнгоо түлөө, бүхы зоной ерээдүйн, энэ дэлхэйн амгалан байдалай түлөө баатарай үхэлөөр унаа бшуу.

Сталинградай сэрэгшэд... Зүб лэ, тон хурсаар оноhол хэлээ байна даа минии багша Владимир Васильевич! Үнэхөөрөөшье бүхы совет хүнүүд Волго мүрэн дээрэхи суута хотые аршалан хамгаалhан мүхэшэгүй зоригто хүбүүдээ иигэжэл нэрлэдэг шуу. Тэдэнэр иимэ омог дорюун нэрэдэ хүртэхэ габьяашье, гайхамаа баатаршалгаашье харуулаа ха юм.

Владимир Васильевич Балханов тэдэнэй нэгэн гээшэ.

Сэхыень хэлэхэдэ, Владимир Балханов энэ дүшэн жэл соо хододоол Сталинградай сэрэгшэнби гэжэ өөрыгөө тоолодог байгаа юм. Энэнь буруу бэшэ даа. Илалтын мүнхэ туягаар гиигүүлэгдэhэн 1945 оной хабар холын Германиhаа дайгаа дүүргээд, даагаяа hүулдэжэ, түрэл Буряад ороноо бусажашье ябахадань, энэл мэдэрэлынь ухаан бодолhоонь зайладаггүй hэн. Тиимэhээл намтай хөөрэлдэжэ hуутараа, нэгэ hанаа алдажа, бодолгото болонгёор: «Сталинград хэзээш минии зүрхэн соо...» —гэжэ хэлэhэн үгэнүүдынь гүн удхатайл...

Амгалан тайбан сагай мандахада, нэгэшье үдэр амарангүй шахуу Владимир Васильевич багшынгаа ажалые үргэлжэлүүлhэн намтартай. hүүлэй гуша гаран жэлдэ тэрэ Яруунын, Загарайн, Хэжэнгын районуудай hургуулинуудта таhалгаряагүйгөөр физикэ, астрономи, бусад предмедүүдые зааhан юм. Мүнөө РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник В. Балханов наhанайнгаа амаралтада гаранхай. Гэр бүлэньшье үнэржэжэ, аша, зээнэр гэрээр дүүрэн гүйлдэжэ байдаг болонхой. Ехэ басаган Ларисань врач мэргэжэлтэй, хүбүүниинь Улаан-Үдын Ленинэй орденто ЛВРЗ-дэ инженерээр хүдэлнэ.

—Галина Хандабаевна бидэ хоёр пенсидэ гараhаншье hаа, шадаха зэргээрээ хүдэлөө болодогбди. Гараа хараад, ашанараа бөөмэйлөөд hууха бэшэ ха юмши даа, — гэжэ Владимир Васильевич хөөрэнэ. Тиихэдээ нюдэдынь залуугай зали охёор гэрэлтэн, тэмсэлдэ хатуужаhан балсан гарынь хүсэ шадал нэмэн байхадал гэнэ хэбэртэй. Хахасаха дээрээ тэрэл гарынь шанга адхан баярые хүргэхэ: «Сталинградай сэрэгшэ, ута наhа, удаан жаргал эдлыт!» —гэжэ үнэн зүрхэнhөө юрөөхэ дурамни хүрөө hэн.

А. ЖАЛСАНОВ.

Хэжэнгын район.

МОСКВА. Түб хотын 479-дэхи hургуулиин бүхы классуудта «Сталинградай алдар соло» гэhэн хэшээлнүүд үнгэргэгдэнэ. Тиихэдэ Волго шадархи шанга тулалдаанай урданай фото-зурагууд hургуулиин музей соо олоор суглуулагданхай.

Эдэнэй нэгэн — «62-дохи армиин сэрэгшэд сүлөөлэгдэhэн Сталинградта» гэhэн фото-зурагай репродукци эндэ харуулагдана.

ТАСС-ай фотохронико.

СОЁЛОЙ hОНИН

ХОНИШОДТО АИЛШАЛБА

Ниитын малай үбэлжэлгын үедэ малшадые комплексно хангалгын талаар Хүсөөтын клубай хүдэлмэрилэгшэд хэмжээ ябуулгануудые саг үргэлжэ үнгэргэжэ байдаг. Хүсөөтын соёлой байшанда арбан дүрбэн жэлэй туршада директорээр хүдэлжэ байhан ажалай болон дайнай ветеран Дугар Цыренович Цыдыпов энэ хүдэлмэриие эмхитэй гуримтайгаар ябуулдаг юм.

Байсын-Үбэр гэжэ газарта дүтэхэнэ үбэлжэдэг хонишодые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Любовь Балбаровна Базаровагай буусада суглуулжа, «Знание» бүлгэмэй гэшүүн, Хүсөөтын дунда hургуулиин багша Дугарма Бадмаевна Базарова «СССР-эй Эдеэ хоолой программа ба КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд» гэhэн элидхэл уншаба. Удаань уран hайханай хүтэлбэрилэгшэ Санжима Аюшеевагай эмхидхэhэн агитбригадын гэшүүд Самажаб Раднаева, Цыпилма Санданова, Дугарма Эрдынеева, Галина Эрдынеева, Долгор Базарова гэгшэд хатар болон дуунуудые гүйсэдхэжэ, тэндэ суглараhан хонишодые баясуулба.

Концертын hүүлээр эмшэн Анна Шагдарова, библиотекарь Галина Эрдынеева, тушаан абалгын комплексно ажаhуудалай пунктын хүдэлмэрилэгшэ Евгения Батаева гэгшэд өөр өөрынгөө хүдэлмэриие ябуулбад.

В. ШИРДАРМАЕВ.

Мухар-Шэбэр.

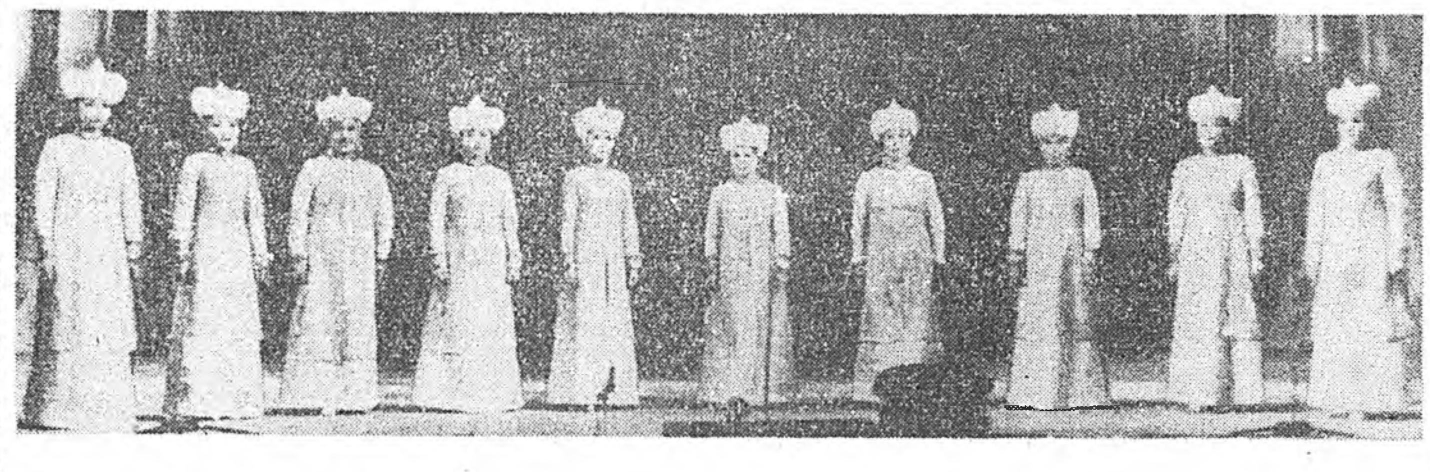
БЭЛИГ ШАДАБАРЯА ХАРУУЛА[...]

Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай байшан соо ехэ концерт hаяхан болоо. Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын харьяата эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд, багшанар—уран hайханай хүдэлмэриин эдэбхитэй гэшүүд энэ концертдэ хабаадаба. Б. Ямпиловай «Эхэ орон—Россида...» гэhэн дуугаар тус концерт эхилээ. Арадай уран бүтээлэй Бүхэсоюзна 1-дэхи фестивалиин лауреат Мэлс Доржиев «Трактористын дууе» ханхинуулба. Бас бүдүүн хоолойтой Валерий Галиндабаев энэ концертдэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, «Гори, гори, моя звезда» гэhэн ород романсые гүйсэдхөө, өөрынгөө зохёоhон «Газарай эзэд» («Хозяева земли») гэhэн шүлэгөө уран гоёор уншаа. Дуушад Галина Балаганская, Римма Лескина гэгшэд hайханаар дуулажа, харагшад, шагнагшадай халуун альга ташалгаар угтагдаhан байна.

Тус концертдэ гоё hайхан, hонирхолтойгоор найруулан табигдаhан хатарнууд олон байгаа. «Волжская кадриль» шогтой зугаатай байжа, харагшадые ехэ хүхеэгээ. Матрос хатарые Ангелина Сультимова шадамар бэрхээр гүйсэдхэhэн байна. Тиихэдэ элдэб үндэh[...] арадуудай, нэрлэбэл, украин[...], буряад, ород хатарнууд олоно[...]лые уран найруулгаараа, ду[...] мөөрөө татаа. «Ёохор», «Ан[...] хатар», «Туяана» болон буса[...]нууд түрэл арадаймнай ажа[...] зураглана. Юрий Турчаниновa[...] бэрилдэг дуунай-инструмента[...] самбль А. Канлиин «Дивизия[...] Тихоновэй «Полька» гэhэн з[...]дые бэрхээр гүйсэдхэжэ, ш[...] халуун альга ташалгаар үд[...]. Тиихэдэ бишыхан артистну[...] Костылева, Олег Домушев гэ[...] гэдтэ зорюулагдаhан шүлэгү[...] шаба.

СССР-эй агуу ойн хүндэлэл[...]лагдаhан энэ концертынгээ [...] соо аха дүү республиканудай [...]рисаае, түрэл нютагаа, эб най[...] магтан суурхуулаа. Концертдэ[...]hан бүхы хүнүүд сценэ дээрэ[...] «Широка страна моя родна[...]» дууе хамтадаа дуулаба. Бэли[...]шадтай, хатаршадтай коллек[...] гэжэ энэ концерт гэршэлээ.

Б. ДЫМБРЫ[...]

БУРЯАД ОРОНОО МАГТАН ДУУЛАНА

Бүхэсоюзна фестивальнуудай, Буряадай Ленинскэ комсомолой лауреат, гүрэнэй дуу болон хатарай «Байгал» ансамбль СССР-эй ба Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо зорюулhан тоосоото концертээ «Парти тухай дуугаар» эхилээ.

...Хүнэгүүдые бариhан уян нугархай басагад булагай эрье дээрэ бэе бэедээ уhа сасажа нааданад, намналсажа гүйлдэнэд. Тиигэжэ байтарнь хүбүүд ерэжэ, нааданиинь бүри шаг шууяатай, хүхюу болоно. РСФСР-эй габьяата артистка Г. Гергесовагай табиhан «Булаг дээрэ» гэhэн шэнэ хатар ансамблиин шэнэ программые гоёоно гэхэдэ болоно.

Ю. Ирдынеевэй хүгжэм дээрэ А. Леоненкын найруулан табиhан «Талын дуран», Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша А. Батубаевагай «Уянгата поэмэ» гэhэн хатарнууд сугларагшадай hайшаал магтаалда хүртэжэ, халуун альга ташалгаар угтагдаа. Элэ хатарнуудаараа ансамблиин хатаршад харагшадые hонирхуулаа. Ансамблиин дуушан В. Шагжиев, Б. Цырендашиевай «Нарата дуран», «Улаашанай дуун» гэhэн ород арадай дуунуудые шадамар бэрхээр гүйсэдхэжэ, харагшадые урмашуулан баясуулба.

Буряад арадай урданай онтохоной үндэhөөр СССР-эй арадай артист И. Моисеевэй найруулан табиhан «Үбгэжөөлэй зүүдэн» гэжэ композициие ансамбль шэнэ программадаа үлөөhэн байна. Энэньшье зүб ха. Юуб гэхэдэ, орон дотороо, хаа хаанагүй гастрольнуудта ябахадаа, «Байгал» энэ номероо ходо харуулдаг. Хүн зон тэрээниiень ходол hайшаадаг ха юм.

Сочи городто үнгэрhэн совет дуунай бүхэсоюзна IV конкурсын дипломант Д. Дугданова, «Якутск-78» гэhэн дуунай конкурсын дипломант В. Жаргалов гэгшэд мэргэжэлтэй бэрхэ, шанга хоолойтой дуушад байhанаа дахинаа гэршэлээ.

Эхэнэрнүүдэй бүлэг ансамблиин шэнэ программада онсо hуури эзэлнэ. Басагад аялга, хоолойгоо зохидоор нэгэдүүлэн, буряад композиторнуудай дуунуудые урин зохидоор гүйсэдхэнэ. Тэдэнэй дуунуудые шагнажа hууха да, эхэнэр хүнэй уужам налгай, урин зөөлэхэн нангин образ зүрхэ сэдьхэлдэ түрэhэндэл болоно. Эхэнэрнүүдэй бүлэгэй артистнууд ятаг дээрэ шадамар бэрхээр наадана. Энэнь ехэл hайшаагдамаар.

РСФСР-эй арадай артистка Чимита Шанюшкинагай А. Андреевэй «Дуран тухай дуу» гүйсэдхэхэдэнь, ятаг дээрэ наадажа, басагадай дуулалсахадань ехэ зохид байгаа. Олондо мэдээжэ, бэлиг шадабаряараа харагшадай үндэр сэгнэлтэдэ хүртэдэг «Буряадай гүргалдай» гэжэ нэршэhэн Чимита Шанюшкина программын түгэсхэлдэ ород, буряад, казах дуунуудые гүйсэдхөө, харагшадта халуун дулаанаар угтагдаа.

Буряадай гүрэнэй дуу, хатарай «Байгал» ансамбль СССР-эй 60 жэлэй ойдо hайн бэлэдхэл хэжэ, олон тоото харагшадтаа hонирхолтой программа бэлэглээ гээшэ. Гэхэтэй хамта, шэнэ программадань уран гоёор уншалга гү, али конферанс гэхэ мэтэ жанрнууд урдынхидаал адли үгы. Дуу, хатарнууд hэлгэлсэлдэжэ байгаад хойно хойноhоо hубарихадаа, нэгэ бага эсэбэритэйшье болоно гү гэжэ hанахаар.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эхэнэрнүүдэй дуунай бүлэг; Буряадай АССР-эй габьяата артистка Л. Бадарханова.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ЗЭДЭhЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

Дэрэстэйн дунда hургуулиин байгуулагдаhаар 25 жэлэй ой гүйсэхэнь. Энэ ойн баяртай дашарамдуулан, түүхын болон хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей байгуулха талаар ехэ хүдэлмэри мүнөө үедэ ябуулагдажа байна. Ниитын ажалай эдэбхитэн, түүхын багша Н. Б. Минтасовагай хүтэлбэри доро hурагшад элдэб темээр материалнуудые суглуулна, тусхай стенднүүдые бэлдэнэ. Ажалай болон дайнай ветерануудта зорюулагдаhан материалнууд эндэ олон. Багшанар В. В. Егоров, В. Б. Дармаин гэгшэд музей байгуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадана.

* * *

Петропавловкын соёлой байшангай (директорынь Н. А. Хайдукова) «Үетэн» («Ровесник») гэhэн агитбригада район соогуураа малшадые соёлой талаар хангана. Ниитын малай үбэлжэлгын үедэ концерт, наада харуулна, элдэб hонирхолтой хэмжээ ябуулгануудые эмхидхэнэ. Виктор Дампилов агитбригадын хүдэлмэриин эдэбхитэй гэшүүн юм. Тус агитбригадые А. П. Сергеева шадамар бэрхээр хүтэлбэрилнэ.

Доодо-Ториин соёлой байшангай агитбригада малшадые hайнаар хангана.

* * *

Кукланудай республиканска театрай буряад бүлэг Зэдын районоор айлшалжа байна. Тэдэнэр Цырен Шагжинай шогтой, хүхюутэй «Будамшуу» гэжэ зүжэгые харуулна. Сагаатайн, Дэдэ-Үшөөтэйн, Доодо-Бургалтайн эдир харагшадта зорюулан, энэ зүжэгөө hаяхан табяа.

В. ШАРАПОВ.

Петропавловка.

Спорт

ЮУНДЭ ХҮНДЭЕЭ БУУРААБ?

Классическа барилдаагаар республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Улаан-Үдын 32-дохи дунда hургуулиин спортзал соо үнгэргэгдэбэ. Спортын табан бүлгэмэй оройдоол 50 гаран барилдаашад энээндэ хабаадаhан байна. Манай республика дотор спортын эртэ урдын, энэ гоё hайхан зүйлэй хүндэсэ бууража байhые мүрысөөн элирхэйлэн харуулаа.

Сэхыень хэлэхэдэ, Буряад орон классическа барилдаашадаараа, тэдэнэй түйлаhан амжалта, илалтануудаар үни холоhоо хойшо алдар суутай байhан юм. Өөhэдөөшье бодоод үзэгты. Спортын габьяата мастернууд: классическа барилдаагаар дэлхэйн хоёр дахин чемпион, мүнөө СССР-эй суглуулагдамал командын ахамад тренер, СССР-эй габьяата тренер Геннадий Сапунов, классическа барилдаагаар оронойнгоо зургаа дахин чемпион, Европын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ бронзо медаляар шагнагдаhан Клим Олзоев гэгшэдэй манай Буряадай АССР-hээ урган гараhанниинь мэдээжэ. Тиихэдэ спортын энэ зүйлөөр 10 гаран мастер хүмүүжүүлэгдэhэн байгаа.

Теэд мүнөө юун болоожо байна гээшэб?! Энэ хангалтагүй байдалай ушар шалтагаанай үндэhэ hуурине элирүүлхын тула спортын бүлгэмүүд болон клубуудта хүдэлдэг классическа барилдаанай секцинүүдэй хүдэлмэриие наринаар хаража үзэхэ шухала гэжэ hанагдана. Үнэхөөрөөшье, hүүлэй үе болотор «Спартак», «Труд» бүлгэмүүдтэ спортын энэ зүйлөөр секцинүүд, хүүгэдэй спортын hургуулинууд эмхидхэгдэнхэй байгаа. Гэбэшье hүүлэй жэлнүүдтэ эдэ бүлгэмүүдэй тренернүүд С. Г. Добрынин, Н. В. Палкин гэгшэд бэлигтэй бэрхэ эдир хүбүүдые олоной дундаhаа элирүүлэн олоод, тэдэниие зүб мүрөөр hурган hорижо, мэргэжэл шадабариень дээшэлүүлэн, барилдаанай ехэ хибэс дээрэ гаргахын оронда ажал ябуулгадаа анхаралаа hуларуулжа, түйлаhан амжалта, илалтаяа алдажархиhан байха юм.

hорилго бэлэдхэл хэхэ, эдир хүбүүдые, залуушуулые hурган хүмүүжүүлхэ эрхэ байдалгүй байнабди гэжэ тэдэнэр гол шалтагаан баридаг байна. Сэхыень хэлэхэдэ, энэнь зарим тэды зүбшье байхадаа болохо. Зүгөөр ондоо бүлгэмүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй хэлсээ баталжа, тусхай тухеэрэлгэтэй байшан соо hорилго бэлэдхэл хэхэ аргатай аад, эдэбхигүй дээрэhээ энээниие бэелүүлжэ шаданагүй гээд тэмдэглэлтэй.

hүүлэй жэлнүүдтэ «Динамо», «Урожай» бүлгэмүүдтэ классическа барилдаанай секцинүүд эмхидхэгдэжэ, тэдэнэй түлөөлэгшэд түрүүшын амжалта түйлажа захаланхай. «Буревестник», «Локомотив» бүлгэмүүдтэ, локомотив-вагон заhабарилгын болон авиационно заводуудай спортклубуудта энэ зүйлөөр секцинүүдэй эмхидхэгдээгүй байhанниинь халагламаар. Энэ талаар республикын барилдаанай федераци, физкультура болон спортын республиканска, городской комитедүүд зарим тэды зэмэтэй гээд hанагдана.

Олоной хабаадалгаhаа спортын али бүхы зүйлөөр амжалта түйлагдадаг гээшэ. Теэд «Труд» бүлгэмдэ оройдоол 20, харин «Спартагта» 40 эдир хүбүүд спортын энэ зүйлые эрхилдэг байха юм. Иимэ үсөөхэн хабаадагшад соohoo онсо шалгарма, бэлигтэй бэрхыень шэлэжэ олохо гээшэ хүшэр хүндэ aаб даа.

Зарим тренернүүд энэ мүрысөөндэ командаяа табихадаа, үнинэй hорилго хэдэггүй хүнүүдые, дүрэ бүляалдалгын барилдаашадые оруулха ушартай болоhон байна. Энэмнай тоншье хангалтагүйл.

А. Матюнов («Урожай»), Ж. Базаров, Э. Цыбикдоржиев (хоюулаа «Динамоhаа»), В. Максимов («Спартак»), С. Гагиев («Урожай»), В. Шестаков («Динамо»), В. Дамбаев («Буревестник»), В. Леонов («Динамо»), В. Масличенко («Труд») гэгшэд өөhэд өөhэдынгөө шэгнүүртэ илалта түйлажа, республикын чемпионууд болобо. Тиихэдэ залуу барилдаашад соohoo С. Жамбалов, С. Гармаев (хоюулаа «Урожайhаа»), Б. Томиргонов, Б. Цынгуев («Динамоhаа») яhала эдэбхитэй hайнаар барилдажа, тренернүүд болон мэргэжэлтэдэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртэhэн байна.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр «Урожай» бүлгэмэй суглуулагдамал команда (тренерынь В. М. Токарь) түрүү hуури эзэлжэ, ресспорткомитедэй кубогаар, I шатын дипломоор шагнагдаба. «Спартак», «Труд» бүлгэмүүдэй спортсменүүд удаадахи hууринуудта гараа.

РСФСР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиадын тоосоогоор февралиин 12-то Магадан хотодо нээгдэхэ Алас-Дурна зүгэй зоноой мүрысөөндэ хабаадаха суглуулагдамал команда бүридхэгдэбэ. Теэд, тренернүүдэй hанамжын ёhoop, энэ ехэ мүрысөөндэ республикынгаа спортын нэрэ хүндые солотой hайнаар хамгаалха барилдаашад-«классигууд» эдэнэй дунда тон үсөөн байна.

Спортын энэ зүйлөөр Буряад ороной урдын алдар сууе hэргээхын тула нэн түрүүн спортын бүлгэмүүдэй, клубуудай тренернүүд, мэргэжэлтэд иимэ ушар байдалhаа зүб тобшолол хэжэ, ажал хүдэлмэрээ hайнаар эмхидхэхэ ёhотойл.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-25, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды, 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография [...]ственного комитета Бурятской [...] делам издательств полиграфии [...]ной торговли.
Н-00326. Заказ № 23. Индекс[...]